

Уводна излагања излагача:

Драгана Бољевић,
председник Друштва судија Србије и
судије Округног суда у Београду 2

Омер Хаџиомеровића,
подпредседник Друштва судија Србије,
и судија Округног суда у Београду 4

Дискусијани:

Вида Петровић-Шкоро,
председник Врховног суда Србије 9

Живка Спасић,
помоћник министра правде
за правосудје и прекршаје 11

Весна Ракић-Водинелић,
професор Правног факултета
Универзитета Унион 11

Снежана Андрејевић,
судија Врховног суда Србије 14

Милена Дрецун,
судија Врховног суда Србије 16

Блажо Неђић,
представник АВА-СЕЕЛ 16

Драгослава Табаков-Тошић,
судија Општинског суда у Зрењанину,
члан Савета за етичка питања
Друштва судија Србије 17

Смиљка Ниђифоровић-Дингарац,
судија Округног суда у Београду 18

Мирјана Павловић,
судија Општинског суда у Ужицу,
председник одељења
Друштва судија Србије у Ужицу 18

Душан Лазичић,
судија Општинског суда у Суботици,
члан Управног одбора
Друштва судија Србије 19

Зорана Делибашић,
судија Округног суда у Београду,
члан Савета за етичка питања
Друштва судија Србије 19

Бранислава Горавица,
судија Вишег трговинског суда 20

Здравка Писарић,
судија Општинског суда у Новом Саду,
председник одељења Друштва судија
Србије у Новом Саду 20

Милош Милошевић,
судија Округног суда у Београду и члан
Управног одбора и Председништва
Друштва судија Србије 22

Закључци са Скујшћине 23

*Пошћоване колеће,
овај број Информатора, збои изузетне важ-
ношти теме, посвећујемо Ванредној скујшћини
Друшћива судија Србије, која је одржана 23. де-
цембра 2006. године у Београду, у амфићеатру
5 Правној факулћеи.*

*Скујшћина је заказана поводом новој Усћа-
ва, Усћавној закона и будућих правосудних за-
кона, а окујила је око 750 судија и гостију из це-
ле земље. У овом броју ћреносимо уводна изла-
гања и излагања дискујаната, као и закључке
Скујшћине.*

**Драгана Бољевић,
председник Друштва судија Србије,
судија Округног суда у Београду**

Мени ова „петица“, овај амфитеатар, увек носи позитивну атмосферу лепог почетка. Већина нас је дошла овде свог првог дана, на први час на Правном факултету, када смо постајали правници. Сада смо судије и сада размишљамо о томе шта нам је даље чинити и сматрамо да је наше знање довољно и потребно да би нас саслушали они који треба да донесу законе који ће одредити какво ће нам правосуђе бити следећих деценија.

Пре него што започнем уводно излагање хтела бих да нагласим да је ова Скупштина прва ванредна скупштина у десетогодишњој историји Друштва судија Србије. Она има посебан повод и сврху, одржава се у посебно компликованом тренутку и зато има, првенствено, морални и стручни карактер. Због тога она неће бити потпуно формална.

Ви знате да смо ми као Друштво судија Србије само артикулисали иницијативе многих појединаца о неопходности да се чује глас судија о будућности, не само њиховој, већ и грађана Србије, о томе у каквим условима ће се, после усвајања новог Устава, развијати и какво ће бити судство, од чега ће зависити и правна заштита грађана Србије. Зато је Друштво судија Србије само омогућило да на једно место дођу све судије Србије, били чланови Друштва судија или не, и да овде искажу свој став о томе како треба да изгледа судство у Србији и какви треба да нам буду закони који ће се тиме бавити. Због тога је дневни ред постављен овако широко. Хтели смо да на тај начин оставимо довољно могућности за широку расправу о питањима која се отварају после доношења новог Устава и Уставног закона. Претпостављам да ћете се сви сложити са таквим дневним редом.

Желим да поздравим госте који нису судије, као и све судије, без обзира из ког суда долазе, од срца и са најбољом вољом. Поздрављам госпођу Живку Спасић, помоћника министра правде, господина Владимира Шешлију, председника Адвокатске коморе Србије, господина народног посланика Слободана Вучковића из Одбора за правосуђе Скупштине Србије, господина Милана Шкулића, секретара Комисије за реформу правосуђа и све остале судије који имају врло значајне функције. Још једном поздрављам све овако, заједнички, јер сви данас заједнички покушавамо да решимо нашу исту бригу. Данас нас је у овој прилици иста заједничка ствар окупила, па зато првенствено гледам као на судију и на члана Друштва судија и госпођу Виду Шкоро, председницу Врховног суда Србије и председницу Високог савета правосуђа, особу која је највише укључена у рад на пројектовању бољих услова за судство и за његово побољшање и која је са нама овде.

Од позваних политичара, а позвали смо све (позвали смо председника Владе, позвали смо председника Републике, позвали смо председника Скупштине, министра правде, све представнике Одбора за правосуђе, Скупштине Републике Србије и све представнике Законодавног и Одбора за правосуђе и управу републичке Скупштине и низ других представника), нико није дошао.

Од оних који нису дошли, јавио се господин Предраг Марковић који је рекао да је спречен да присуствује и добили смо поздравно писмо од Адвокатске коморе из Ниша који се слажу са тим да смо уочили права питања и да она морају да буду решена тако да се судијски рад убудуће вреднује само по стручним критеријумима, а ни пошто по политичким.

Мој задатак данас је да дам кратак увод у најопштијим тезама, а затим ће Омер Хаџиомеровић да да правну анализу онога што се десило и шта би требало да се деси током следећих месеци у Србији, а што се тиче судства.

Зашто ванредна скупштина?

Не сумњам да је то свима јасно. Добили смо нови Устав који је потпуно у континуитету са старим изгласан на референдуму. Он је поставио нове темеље нашег правног система. Њиме је прокламована владавина права, подела власти и прокламована независност судске, у односу на остале гране власти. У складу са том независношћу, прокламована је и сталност судијске функције, што је иначе било и начело у претходном Уставу.

Донет је и Уставни закон. За разлику од Устава који је потврђен, легитимисан, вољом грађана на референдуму, Уставни закон је донет по мање захтевној, лакшој процедури. Изгласан је у Скупштини. Уставни закон је технички закон који се не бави суштинским питањима које Устав регулише. И не треба да се бави. Његов је задатак само да помогне да Устав стане на ноге, да фиксира начин и рокове у којима ће да заживе уставна решења, која ће касније бити конкретизована законима који се баве правосуђем.

Уставни закон за себе и политичари у медијима, у јавности, отворили су међутим, различите дилеме које смо ми уочили, проблематизовали и о којима хоћемо овде да разговарамо и о којима смо, надам се, већ сви промислили. Оно што је посебно разгорело проблем, то је изражено уверење многих политичара, и дуго подстицано очекивање јавности, да ће уследити поновни избор свих судија.

Наша намера овде није било каква политичка: наша је намера да се ми, легитимитетом који нам даје наша струка, изјаснимо о најважнијим питањима која се тичу правосуђа.

Само ћу вас подсетити да смо ми потпуно били свесни онога што ће се дешавати и ишли смо догађајима у сусрет. Врло брзо ћемо проћи кроз те активности Друштва судија Србије.

Још 2003. године Друштво судија је почело од основних начела на којима смо сматрали да треба да почива уставни положај судства. Ово је публикација која је произашла из тог рада. Она је била достављена свим члановима судија Друштва судија, а њих је скоро 1700, који су се у току 2004. године по својим одељењима изјашњавали о овим полазним основама. У току 2004. године имали смо, осим по одељењима Друштва судија којих има 25, и округле столове у Крагујевцу, Нишу, Новом Саду и Београду на којима смо такође заузели ставове о уставном положају судства. Затим смо направили два интернационална експертска округла стола. Не желећи да умањим значај људи који су присуствовали тим округлим столовима, ја не могу а да не поменем два имена, а то су госпођа Маја Тратник тада потпредседник, а сада председник Светског удружења судија и господин Томас Маркерт, потпредседник Венецијанске комисије, најзначајнијег тела које се бави уставном правном проблематиком у Савету Европе, од којих смо добили потпуно сагласност и подршку за наше ставове и предлоге.

Свесни да независности судија нема без њихове одговорности, односно без њиховог савесног, стручног и достојног понашања, ми смо сачинили и законске моделе о дисциплинској одговорности коју смо желели да видимо и у Уставу. Заложили смо се за уставно и законско дефинисање дисциплинске одговорности судија с намером да се, са једне стране, обезбеди одговорност у обављању судијске функције и извесност да ће несавесно или недолично вршење судијске дужности бити увек, на одговарајући начин санкционисано, и, са друге стране, да би осигурали да не буде задирања у независност судија путем дискреционог поступања у сличним ситуацијама или према различитим појединцима, да би такво регулисање у ствари било гаранција наше независности. Као резултат свих тих активности, штампали смо ову публикацију "Уставни положај судства" коју смо издали у јануару 2005. године и већ у фебруару 2005. године доставили је Уставном одбору Скупштине РС са жељом да и она буде озбиљно узета у разматрање када се буду решавала питања судства у новом Уставу.

Убрзо затим осмислили смо стратегију реформе судства. Морам и да нас похвалим, то је било неколико месеци пре него што је то учинила Влада са званичном Стратегијом реформе правосуђа.

Нисмо стали на томе. Крајем 2005. године организовали смо Међународну конференцију о независности и одговорности судија и тужилаца у новом Уставу.

Просто смо на неки начин осетили потребу да све ово покажемо и у материјализованом облику. У свим овим публикацијама које су пратиле наше активности, показали смо наше право, способност, знање, вољу да данас кажемо шта мислимо о изменама правосуђа и да са правом очекујемо да се наше мишљење и саслуша и уважи.

Шта је то? Неко ће рећи, па и није ништа много значајно. Није можда довољно, али је врло значајно!

Да није било тих непрекидних залагања, да није било подршке наших пријатеља из иностранства који имају значајан утицај, можда не би било ни Високог савета судства у Уставу, можда не би било ни правног лека у поступку разрешења судија, можда не би било ни тако значајне функције Високог савета судства у поступку избора и разрешења судија и у свим пословима којима се управља судством као системом.

Од новог Устава очекивали смо више. Али смо ипак добили нешто. То има мана, али може и мора да се надограђује.

То смо ми схватили већ пре референума, после усвајања предлога Устава. Зато смо десетак дана после, у октобру 2006. године организовали конференцију, округли сто „У сусрет новом Уставу, правосуђе, дан после“ и на њега позвали и правне стручњаке и политичаре, који се, међутим, ни тада нису одазвали нашем позиву. И разматрали смо шта нам је тада чинити, шта можемо да урадимо да би уставна решења била побољшана законима.

На тој конференцији ми смо усвојили одређене закључке којима смо у ствари заузели став да би евентуална одлука о поновном избору свих судија била правно неутемељена, јер не постоји у Уставу с обзиром на чињеницу да не постоји никакав уставни дисконтинуитет између садашњег и предходног Устава и да судска власт није политичка да би се проверавала на изборима на сваких неколико година, него је стручна и да због тога апсолутно никаква, никаква сенка сумње не пада на одредбу члана 146. Устава Републике Србије који каже да је судска функција стална и да је само изузетно, када се судија бира први пут за судију, мандат судије ограничен.

Остали закључци које смо тада усвојили су да уставне одредбе не пружају прецизне и довољне гаранције за остварење уставног права сваког грађанина да му суди независан и непристрасан суд на закону установљен и да му се суди у правичном и разумном року, и да те гаранције треба довршити и употпунити у складу са прокламованим начелима и међународним стандардима, и да посебно треба разрадити гаранције Високог савета судства.

Ми смо то и навели у позиву који сте добили. Ви и сами видите да се ту отвара и неколико најважнијих питања.

Осим питања евентуалног поновног избора свих судија, ту је и питање устројства Високог савета судства. Има шест изборних чланова судија. Одређено је да их Скупштина бира. То тело треба да буде независно и самостално и да обезбеди и да судство буде независно. Ако чланови тог тела нису независни и ако немају поверење струке и не одражавају најширу заступљеност судства, тешко да ће Високи савет судства моћи да обавља своју основну функцију, а то је да судство у Србији буде независно, стручно и одговорно.

Због тога смо сматрали да овде треба да разговарамо о томе како би требало употпунити те уставне одредбе и, у ствари, помоћи Скупштини да бира баш праве људе на та места.

То ће после Омер у својој дискусији даље да разради.

Даље је питање какав ће бити карактер предлога Високог савета судства Скупштини. То је питање посебно значајно код избора судија по први пут, а посебно је то важно код предлагања председника судова, с обзиром да су председници судова људи чије су функције врло значајне. Ако су они бирани по неким другим, а не по критеријумима стручности, независност судства се поново значајно доводи у питање.

Омер ће иначе разрадити, на њега сам се ослонила, сва ова и остала питања која се отварају.

Наш задатак овде је да схватимо ово: да није било наших залагања, не само залагања чланова

садашњих, него првенствено залагања оних који су још од пре десет година кренули да праве једно боље правосуђе, не би било овога што је у Уставу. Наш задатак је и да схватимо да ово што је у Уставу није ни приближно довољно и да нама предстоји једна озбиљна, озбиљна борба и залагање да се правосуђе начини добрим. Нећемо изабрати добар пут ако будемо калкулисали и бринули само о својим интересима, ако сада не будемо довољно солидарни, довољно поштени и храбри, ако не схватимо да је заједнички интерес да наш положај буде добро регулисан зато да би грађани Србије имали судију који ће да суди по закону, а не по вољи онога који га је изабрао.

Ово, ова прилика што нас данас има оволико овде, мислим да је једноставно одраз наше жеље, наше храбрости и наше одлучности да изаберемо прави пут за Србију.

**Омер Хаџиомеровић,
подпредседник Друштва судија Србије,
судија Округног суда у Београду**

Уважени гости и поштоване колеге, желим да вас поздравим и да се посебно захвалим колегама који су дошли из читаве Србије и поред временских неприлика. Тиме су показале да се одговорно односе према изазовима који се појављују пред нама судијама, али и пред читавим друштвом, након доношења новог Устава.

Жао ми је што овде нема више људи из света политике. Они који су ту по професији су правници, адвокати или су радили у правосуђу - људи који разумеју проблеме правосуђа. Наша је жеља била да као госте имамо и оне људе за које ми се чини да не разумеју неке проблеме у судству и због тога износе ставове који су за нас неприхватљиви. Зашто нису дошли? Вероватно имају важнија посла. Предизборна кампања је у току и вероватно су проценили да присуство овде не би било у функцији те кампање. Осећам потребу да кажем да смо у позиву гостима назначили да на овој Скупштини неће бити поздравних речи, већ да ће она имати искључиво радни карактер. То смо учинили, јер нас је искуство научило да када и дођу обично нам одрже говоре и након тога оду, не саслушавши нас. По правилу, са њима дођу и оду представници највећег броја медија. Ми смо желели да им овога пута помогнемо да буду добри политичари. Политичари морају да знају лепо да говоре, али да би били успешни они морају да знају, пре свега, добро да слушају. Чини ми се да до сада нису испољили жељу да нас саслушају, да чују наше мишљење о неким важним питањима која се тичу правосуђа. Наши ставови можда нису увек исправни, можда не нуде најбоља решења, али ми имамо право на сопствени став, као и право да га јавно изнесемо, а они, као одговорни политичари, имају обавезу да нас саслушају. Нажалост, њих данас нема.

Сада ћу прећи на уводно излагање.

Две групе питања су се отворила након доношења Устава. Прва се односи на статус садашњих судија и како доношење новог Устава и предстојеће усклађивање правосудних закона са њим, утичу на њихов статус. Друга се група питања односи на саме правосудне законе. Закључак са наше претходне конференције, одржане након објављивања текста предлога Устава, био је да уставне гаранције независности судства нису ни целовите ни довољно чврсте и да су у знатној мери спуштене на законски ниво. Овакво решење није добро у земљи са вишедеценијском недемократском традицијом и утицајем политике на судство. Таквој су земљи потребне шире и чвршће уставне гаранције независности, јер их онда није могуће лако мењати. Нажалост, новим Уставом оне су у знатној мери спуштене на законски ниво. Оно што је посебно забрињавајуће је то што се закони који уређују правосуђе доносе по обичнијој процедури. Дакле, одустало се од идеје такзованих органских закона, закона који се доносе уз неки вид квалификоване већине. Теоретски гледано, могуће је да четвртина народних посланика плус један мењају законе о правосуђу и да на битно различит начин уређују и она питања која представљају гаранције судске независности и ефикасности судског система.

Какав је статус судија после доношења новог Устава? При одговору на ово питање треба имати у виду три ствари: 1) статус судија по старом Уставу; 2) како га уређује нови Устав и 3) чињеницу да постоји континуитет између ова два устава, да је нови Устав донет на начин и по процедури коју предвиђа стари.

Стари Устав је предвиђао сталност судијске функције. Нови Устав, такође, предвиђа сталност судијске функције, уз изузетак који се односи на лица која ће се убудуће први пут бирати за судије и која ће се бирати на период од три године. Одредбом члана 148 новог Устава прописано је из

којих разлога судији може да престане судијска функција. Мимо његове воље то је могуће само када наступе унапред предвиђени услови или разлози за престанак, односно разрешење судија.

Од каквог је утицаја организација и надлежност судова на статуса судија? Да се подсетимо шта каже Устав. У члану 143 Устава прописано је да се организација и надлежност судова уређује законом. Дакле, уређење организације и надлежности судова је препуштена законима, а Устав једино одређује да у организацији судова мора да постоји Врховни касациони суд. Сам назив Врховног касационог суда на неки начин одређује и његову будућу надлежност, суд ванредних правних лекова. Члан 150 Устава одређује где судија врши своју функцију. Судија врши функцију у суду за који је изабран. У случају укидања суда или претежног дела његове надлежности судија изузетно може без своје сагласности бити трајно премештен или упућен у други суд, у складу са законом. Дакле, укидање суда или знатног дела надлежности, не значи и губитак судијске функције.

Како ово питање уређује Уставни закон? У погледу организације и надлежности судова, члан 5 став 2 Уставног закона прописује рокове у којима ће Народна скупштина ускладити са Уставом законе који се односе на примену одредаба Устава на судове, па између осталог и на њихову организацију и надлежност, и одређује да ће то учинити у току другог заседања након избора Владе. Чланом 6 став 1 Уставног закона прописано је да сада постојећи судови настављају да раде до тренутка када се ти закони ускладе са Уставом. Како ће изгледати организација и надлежност судова после усклађивања закона са Уставом? Ми то сада не знамо, али начелно гледано постоје три могућности. Погледајмо које су то могућности и од каквог је то утицаја на статус судија.

Прва је могућност да постојећи судови наставе са радом. У том случају судије настављају са радом у тим судовима, зато што је судијска функција стална (чл. 101 ст. 1 старог Устава и чл. 146 ст. 1 новог Устава) и зато што судија има право да врши функцију у суд за који је изабран (чл. 150 ст. 1 новог Устава), као што смо претходно рекли.

Друга могућа ситуација је да се постојећи судови укину или да изгубе претежни део своје надлежности и да се оснују неки нови судови. У овом случају, у складу са чланом 150 став 2 новог Устава, Високи савет судства врши премештај судија из судова који се укидају у новоосноване судове.

И трећа ситуација, да постојећи судови наставе са радом, а да се поред њих формирају и нови судови. У овом случају судије настављају да врше своју функцију у судовима у којима се налазе и који настављају са радом, а за новоформиране судове се врши избор судија. За те судове, у складу са чл. 147 Устава, избор врши или Високи савет правосуђа (уколико бира кандидате који су

већ на судијским функцијама) или Народна скупштина на предлог Високог савета правосуђа (међу оним кандидатима који нису на судијској функцији и који се бирају на период од три године).

Да би садашње судије могле да буду поново бирани (реизабране) услов је да им претходно престане судијска функција. Ко што видимо, самим чином доношења новог Устава и било којим решењем у правосудним законима у погледу организације и надлежности судова, судијама не престаје судијска функција. Подсетићу још једанпут из којих разлога: начело старости судијске функције није прекинуто, оно постоји и у старом и у новом Уставу; постоји уставно-правни континуитет између старог и новог Устава и укидањем суда не престаје судијска функција.

Сада долазимо на фамозни члан 7 Уставног закона, који је код неких изазвао дилеме везано за питање реизбора садашњих судија, вероватно због тога што говори о „избору“ судија и председника судова. Члан 7 ст. 1 Уставног закона прописује да ће се избор председника Врховног касационог суда и први избор судија Врховног касационог суда извршити најкасније у року од 90 дана од дана конституисања Високог савета судства, а став 2 истог члана да ће се избор судија и председника осталих судова извршити најкасније у року од једне године од дана конституисања Високог савета судства. Употребљавају се изрази „први избор“ и „избор“ и то је оно што уноси забуну. Како тумачити ове изразе? При одговору на ово питање морамо имати у виду да је Уставни закон технички закон. Њиме се не уређују трајно друштвени односи, већ само прелазни период између старог и новог Устава и он не може да уреди неке односе другачије него што их сам Устав уређује. Као што смо видели, Устав не дозвољава прекид судијске функције садашњим судијама (као предуслов за њихов поновни избор - реизбор). У складу са тим, израз „избор“ председника судова и судија не може се тумачити као реизбор постојећих судија, већ једино у смислу попуњавања судијских места у некој будућој организацији судова, а та места ће се попуњавати на један од она три напред описана начина. Израз „први избор“ за судије Врховног касационог суда једино можемо тумачити тако да је законодавац хтео да каже да је тај суд заправо нови суд и да се у њега први пут бирају судије. Уколико тај суд заиста (а не само по називу) буде нови суд, у њега ће судије изабрати или Високи савет судства, ако су кандидати судије, или Народна скупштина, уколико кандидати нису судије. Но, без обзира на то, садашњим судијама, па ни судијама Врховног суда Србије, не престаје судијска функција.

Сада ћу мало изаћи из сфере права и дати себи слободу да коментаришем оно што ради политика.

Као што смо видели, правни основ за разрешење судија не постоји. Међутим, чини ми се да политичка воља постоји, и то парламентарних

странака, дакле, оних које су доносиле Устав и Уставни закон. Како пре доношења Устава, тако и током његовог усвајања, политичари су говорили „биће реизбор свих судија“ и то су користили као једну од „шаргарепа“ за мотивацију бирача да изађу на референдум. Онда смо добили Устав и Уставни закон и видимо да у њима нема правног основа за реизбор судија. Поставља се питање да ли су политичари одустали од своје намере или су се једноставно још једном показали неспособним да своју политичку вољу преточе у закон. Чини ми се да је у питању ово друго. Судији по њиховим изјавама, нису одустали од намере да изврше реизбор судија иако за то нема правног основа. Дакле, имамо сукоб политичке воље и права. По праву не може, а политичка воља каже: може и биће реизбор судија. Чини ми се да политичари прецењују значај политичке воље. Врло је лепо када се политичари, а поготову парламентарне странке, сложе око неких питања. То је срећа за ову земљу. Али, та политичка воља мора бити у границама закона; она је ограничена правом, јер се у противном претвара у политичку самовољу, а када постоји самовоља, када било чија воља није ограничен правом, онда је то, као што је рекао Мотирскије, корак од тираније. Ако не буде поштовала право, политичка воља ће постати политичка самовоља. Да подсетим, члан 1 новог Устава каже да је Република Србија држава заснована на владавини права. Да ли је Србија држава заснована на владавини права и да ли ће Србија бити држава занована на владавини права, зависи од тога да ли ће политичари, и поред тога што не постоји правни основ за то, спровести своју политичку вољу.

Чињеница да не постоји правни основ за реизбор судија не значи да проблеми у кадровској структури судства, на које указују политичари, не постоје. Они заиста постоје. Тачно је да међу нама судијама има и нестручних и несавесних и непоштених и оних који заборављају да независност у раду представља њихову обавезу, а не привилегију. Међутим, питање је: да ли реизбор, чак и када би био правно могућ, представља решење за те проблеме? Покушаћу да покажем да, не само да нема правног основа, већ нема ни друштвеног оправдања да се врши реизбор судија, јер и када би и био правно могућ, он није решење за проблеме које имамо. Као главни аргумент у прилог тезе да је реизбор судије неопходан, политичари истичу да већину судија чине поштени и савесни људи, који стручно обављају своју дужност, а да само један мањи број није такав и да је реизбор прилика да се они одстрани из судства. Ако анализирамо овај аргумент, видећемо да је реизбор за који се залажу политичари, у ствари друго име за разрешење једног броја судија. Управо ова чињеница, да се реизбором у ствари жели постићи разрешење једног броја судија (тако што неће бити реизабране), мимо Уставом и законом прописане процедуре, показује да је проблем системске природе. Разлог из кога

судије које не заслужују да то буду до сада нису удаљене из судства не лежи у томе што не постоји правни основ за то (и до сада је то био основ за разрешење), већ у чињеници да постојећи судски систем није у стању да их „препозна“. Судије, такве какве су, првенствено су „производ“ постојећег судског система, а тек касније постају један од узрока стања у коме се он налази. Дакле, проблеми у судству, па и у погледу његове кадрoвске структуре, су више системске него персоналне природе. Због тога и њихово решавање захтева првенствено системске промене. Једино стварно и трајно решење представља коренита измена постојећег судског система, промена начина избора, који неће дозволити да нестручни, несавесни и непоштени постану судије, успостављање система редовног периодичног оцењивања рада свих судија (кога сада нема) и система дисциплинске одговорности (кога сад нема), који ће на поуздан и објективан начин утврдити које судије нестручно и несавесно обављају своју дужност и по том основу треба да буду разрешене. Реизбор судија, без промене судског систем, не би решио проблеме везане за њихову стручност, савесност и независност.

Ниво стручности судијског кадра, а можемо се сложити да он сада није задовољавајући, зависи од система избора судија, система њихове обуке, система одговорности за квалитет рада и од њихове мотивације. Постојећи судски систем не гарантује најбољим кандидатима приступ судијским функцијама. Иако је постигнут знатан напредак у односу на претходна времена, ми још увек немамо јасне и прецизне критеријуме и мерила, нити транспарентан поступак за избор судија. Не постоји ни редовно периодично оцењивање квалитета рада судија. Њихов рад се једино процењује у поступку за разрешење или за напредовање у виши суд, тако да се квалитет рада највећег броја судија (који не раде тако лоше да би били разрешени, нити конкуришу за напредовање) никада не процењује. Не постоји систем који ће судије мотивисати да раде квалитетније. Према судијама се најчешће употребљава „батина“ (прети им се разрешењем), а нема „шаргарепа“. Систем обуке судија је тек недавно добио свој правни оквир.

Наш систем не познаје дисциплинску одговорност судија која би требао да допринесе побољшању савесности њиховог рада. Због тога имамо ситуације, када се странке обраћају председнику суда са притужбом на рад судије, да се то најчешће завршава само на информисању председника суда. Наиме, пропусти судија су најчешће такви да не представљају разлог за покретање поступка за разрешење, а како не постоји систем дисциплинске одговорности судија, то председници судова немају механизме да реагују на такве појаве и траже њихово санкционисање.

За случајеве корупције у правосуђу нема оправдања, али је чињеница да је и сам судски сис-

тем порозан на корупцију. На појаву корупције реагује се репресивним мерама, а за трајно решење овог проблема неопходно је предузети и читав низ превентивних мера. Из ових разлога проблем корупције код нас није само персоналне, већ и системске природе.

Питање независности судске власти у ствари је питање постојања гаранција судијске независности. О њима ће бити речи нешто касније. Сада бих желео да напоменем да је и питање лустрације, заправо питање независности судија. Поједине судије су своју судијску функцију добровољно ставили у службу политичких структура. Овако схваћен проблем лустрације није само проблем правосуђа, већ читавог друштва. За његово решење неопходан је друштвени консензус о томе шта су вредности овог друштва. Лустрација је пре свега морално питање, а тек онда правно. Ми, као друштво, још увек нисмо рашчистили са неким моралним питањима.

Решавајући ове системске проблеме доћи ћемо и до доброг судијског кадра. Реизбор судија у постојећем судском систему генерисаће само нове проблеме. Довољно је да се подсетимо како је изгледао реизбор председника судова. Председници судова имају законом ограничени мандат и сваке четири године иду на реизбор. После 5.октобра 2000.године замењени су сви председници судова. Када им је истекао мандат, а у међувремену је изабрана нова Влада, замењени су нови председници судова. Ово показује да сами политичари председнике судова третирају као председнике оних који су били на власти и ових који су сада на власти, а будући председници судова ће бити вероватно тренирани као председници оних политичких структура који ће тада бити на власти. Постоји опасност да и судије тако буду третиране. Потребно је изградити систем који ће гарантовати да судије буду третиране као судије свих грађана, а не одређених политичких структура.

Желим да поновим још једанпут да су судије свесне да постоје проблеми међу њима, али да је за њихово решавање потребно систематично и системски мењати читав судски систем. Судије су врх леденог брега. Они су производ судског система. Теза о потреби за реизбором свих судија наилази на погодно тло у јавности. Ово због тога што наш судски систем заиста није задовољавајући, а грађани у лику судије препознају читав судски систем и све његове слабости приписују самим судијама. Чини ми се да политичари потхрањују овакво уверење грађана и као решење за проблеме у судству нуде реизбор (промену судије). Ово је линија мањег отпора. Цитираћу један афоризам Душка Радовића који гласи отприлике овако: „У једном предузећу је усвојен правилник за доделу станова. Све што је могло преко ноћи је остало у другом стању. Дају се бодови и за школску спрему, али ништа не може да се научи за једну ноћ“. Утисак је да наши политичари покушавају да скупе политичке поене за

једну ноћ и да не раде оно што би требало да раде: да се систематски баве проблемом, да откривају праве узроке проблема и да их систематски решавају.

Као што сам рекао на почетку, друга група питања која су се отворила након доношења новог Устава, су питања везана за усклађивање закона о правосуђу са новим Уставом. За ову прилику издвојићу четири питања: Високи савет судства, избор судија и председника судова, премештај судија и разрешење судија.

Уставно решење, да све изборне чланове Високог савета судства, па и судије бира Народна скупштина, у директној је супротности са међународним стандардима. Нажалост, овакво уставно решење не може се променити, али је у законе који ће уредити питање Високог савета судства, могуће уградити неке од међународних стандарда. Високи савет судства, као тело које треба да гарантује независност судија, само мора да буде независно. Како Устав не пружа све гаранције за то, оне морају наћи своје место у закону. Када судија напредује у својој каријери из нижег у виши суд, кључна реч је стручност. Да би неки судија био изабран у Високи савет судства, кључна реч је поверење. Поверење које он има од својих колега да ће штитити њихову независност, а не поверење политичара. Због тога је потребно законом предвидети да Народна скупштина у Високи савет судства може изабрати само оног судију кога су предложиле његове колеге. У Високом савету судства неопходно је обезбедити заступљеност судија свих врста и степена судова. Посебно значајно питање је и питање разлога и поступка за престанак својства члана Високог савета судства, као и питање ко доноси одлуку о томе. Јако лоше решење би било уколико би, на пример, сама Народна скупштина одлучивала и о разрешењу чланова Високог савета судства из реда судија. Поред правног оквира који треба да гарантује независност Високог савета судства, неопходно је обезбедити и стварне услове за његов рад. Подсетићу вас да је Високи савет правосуђа који сада имамо, почео са радом 1.јануара 2002.године, а да су политичари некако заборавили да у буџету предвиде средства за његов рад све до 2004.године. Он ни данас нема своје просторије, секретаријат који би обављао стручне послове за њега, нити је до данас решен статус његових чланова у смислу стварања услова да се посвете пословима у том телу (поред послова у Високом савету правосуђа, у пуном обиму обављају и своје редовне послове).

Када говоримо о питању избора судија кључно питање јесте питање критеријума и мерила на основу којих се то чини. Устав чак ни оквирно не одређује те критеријуме већ то питање у целости препушта законском уређењу. Због тога је врло важно утврдити не само критеријуме на основу којих ће се судије бирати, већ и јасно мерила тих критеријума. Поступак предлагања кандидата и избора судија мора бити транспарентан, што до

сада није био случај. Мора се обезбедити заштита права кандидата који учествују у поступку избора. Посебно значајно је питање карактера предлога који Високи савет судства даје Скупштини за избор судија и председника судова, тј. у којој мери овај предлог обавезује Скупштину. Подсетићу вас да, по сада важећем закону, уколико Скупштина не прихвати његов предлог (Високог савета правосуђа), у обавези је да предложи другог кандидата, што Скупштини практично даје могућност да елиминира неког од кандидата. У Бугарској је ово питање уређено на сасвим другачији начин. Председник државе, који именује судије на предлог Високог савета судства, може да одбије предлог за именовање само једанпут. Уколико Високи савет судства понови исти предлог, он је у обавези да тог кандидата именује за судију.

Питање које може постати врло актуелно, јер је очигледно да ћемо добити нову мрежу судова, је и питање распоређивања судија у случају укидања суда или губитка знатног дела његове надлежности. Устав је ово питање уредио на непотпун начин, јер је прописао само да ће судија, у случају укидања суда или губитна знатног дела надлежности, бити распоређен у други суд. Дакле, теоретски је могуће да у случају укидања Врховног суда Србије, судија тог суда буде распоређен у неки Општински суд. Законом је потребно предвидети ограничење у том погледу и прописати да судија може бити распоређен само у суд који је преузео његову надлежност или други суд одговарајућег степена и ранга. Значајно ће бити и питање критеријума којима ће се вршити распоређивање судија у случају смањења знатног дела надлежности суда у коме се налази. Наиме, у том случају један број судија ће остати у суду у

коме се налази, а један број ће бити премештен у други суд. Неопходно је јасно прописати критеријуме по којима ће се то чинити.

Нека решења у Уставу се могу оценити као добра, нека као лоша. Питање разрешења судија може се оценити као најслабије решење у Уставу. Устав ово питање у целости препушта законској регулативи. Он чак ни у основама не одређује који су то разлози за разрешење судија. Овакво решење је посебно опасно за независност судија ако се има у виду да се закони у правосуђу доносе простом већином присутних народних посланика, па имајући у виду досадашњу законодавну активност, можемо очекивати да ће са сваком променом политичких снага у Скупштини бити мењани и разлози за разрешење судија. Законом је потребно утврдити да се разлози за разрешење судија могу темељити само на питањима њихове стручности и савесности у обављању судијских функција, као и обезбедити механизме за заштиту њихових права у том поступку. Значајно је и питање ко ће бити овлашћен да покрене поступак за разрешење судија. Подсетићу да је Уставни суд прогласио неуставном одредбу Закона о судијама којом је министар правде био овлашћен да покрене поступак за разрешење судија, али да је каснијим изменама овог закона то овлашћење враћено министру правде.

Као закључак могао бих да наведем да не постоји правни основ за реизбор судија, да не постоји ни друштвено оправдање да се то чини, јер се тиме не решавају суштински проблеми судства, као и да у предстојећој законодавној активности закони који уређују правосуђе морају бити усклађени са међународним стандардима и пружити чврсте гаранције за независност судства.

Вида Петровић-Шкоро, председник Врховног суда Србије

Поздрављам све колеге, све госте и кажем да је лепо видети да се ова сала може испунити судијама, а не само студентима. Ово показује да још увек имамо снаге да кажемо своју реч. Некада нас не слушају, али ми се између себе чујемо и то је добро.

Увек понављам на оваквим скуповима: Друштво судија чине судије. Ми морамо рећи све о судству – не могу други да говоре за нас. Чуће се и одавде речено, без обзира што овде нема оних који би требало да нас слушају. Морамо се чути; ми смо део власти која мора заузети став о свом будућем статусу на време. Ми смо власт, само та врста власти, трећа, прва или друга, небитно која по реду, која има другачији карактер од остале две гране власти. Друге две гране власти подлежу избору, једна директно у демократским изборима, друга грана власти црпи своју од прве, демократски изабране. Никада нећу прихватити да ми морамо сносити исту судбину као и друге две гране власти, које су по Уставу и закону подложне периодичној провери путем избора. И стари и нови Устав предвиђа једну од основних гаранција судске независности, сталност судијске функције. Ни језичким тумачењем Устава и Уставног закона не можемо закључити да све судије у Србији морају проћи нови демократски избор, на исти начин као представници друге две гране власти и тако потврдити своје мандате. Наши мандати нису политички. Наши мандати произилазе из професионалности и стручности. Сваки изабрани судија морао је и мора да пролази свакодневну оцену своје професионалности и стручности. Уколико се изгубе ови критеријуми и ове квалификације, ова држава је у обавези да у свом уставном и законском систему разради механизам да будемо разрешени. Ако смо несавесни или нестручни, морају се разрадити критеријуми да се то санкционише. Покушаћу да будем кратка. Једини критеријум за избор судија, као што предвиђа Устав, као што говоре закони, надам се да ће предвидети и будући закон, а што утврђују и општеприхваћени стандарди, морају да буду наша професионалност, наша стручност и савесност. Посао ми је, зато и обавеза, да читам законе. Обавеза ми је и посао да их као судија и тумачим. Зато не прихватам да мислим да ико може да размишља о реизбору који није предвиђен ни Уставом ни законом. Могао је да га предвиди Устав, а није га предвидео. Ни Уставни закон није предвидео реизбор. Језичка тумачења могућих жеља непредвиђеног, не могу бити нити мимо европских стандарда нити против утврђене уставне гаранције судијске сталности. Ја ћу се увек користити циљним тумачењем и као "пијан плота" држати предвиђених уставних гаранција судијске независности.

Не желим да више икад прочитам у новинама да је неко укинуо пресуду, бојећи се последица

коначне судске одлуке, јер су судије у поступку реизбора и изнуђеном страху замерања политичким структурама. Увек ће неко користити реизбор за тумачење нежељених судских одлука, ако немамо стварне гаранције предвиђене Уставом. Сматрам да реизбор није предвиђен и не желим да о њему више говорим. Јасно је да га многи виде као решење постојећих проблема, што ја као метод без добре методологије, не прихватам.

Желела бих да укажем као судија и као председник суда, у име моје и многих мојих колега, на оно што нас чека, о чему морамо да размишљамо као људи који носе велику одговорност, који су управо професионалци који према стандарду морају независно да суде без обзира шта ко пожелео. Уставни закон за судство носи два кризна периода. Први је од 1.1.2007. године и трајаће до другог скупштинског заседања, на коме је предвиђено да се донесу закони који регулишу све битне елементе рада правосуђа. Други кризни период је од дана када се донесу ови закони, када се буде конституисао Високи савет судства, па у односу на то време следећих годину дана, у коме времену треба да реализујемо утврђену надлежност, да имамо своју ажурност, свој квалитет, своју независност. И питање: Како ће се то урадити с обзиром на динамику коју Уставни закон предвиђа и могуће проблеме који због овакве динамике могу настати? Изгледа, нажалост, да једино судство брине о томе. Наравно, широке масе грађана које траже судску заштиту о томе у овом тренутку не размишљају претерано. Нажалост, они који су позвани и који су овде требали да дођу и ово чују и размене са нама мисли, нису овде.

А који нам је први проблем? Очигледно је Скупштина желела да одложи конституисање нових судова, али је очигледно Уставним законом пренебрегнуто да је чланом 12 Уставног закона предвиђено да закони остају на снази до њиховог усклађивања са Уставом, ако тим законом није одређено да престају да важе. Даље је утврђено да важећи закони остају на снази до другог заседања новоизабраног састава Народне скупштине. Одредбе Закона о уређењу судова, а које не говоре само о судовима који нису почели са радом, утврђују нове надлежности. То су чланови који нису у прелазним одредбама, који говоре о надлежностима свих судова и, према закону који је остао на снази, важе од 1. јануара 2007. године. Тако до 1. јануара судови који нису почели са радом неће почети да раде с обзиром на одредбу Уставног закона, али према важећим одредбама о надлежности судова, требало би да дође до промене надлежности постојећих судова.

Врховни суд је већ о томе дискутовао, разматрао могуће проблеме. Затражио је од скупштине тумачење у вези надлежности судова, у зависности шта ће Скупштина урадити до одређеног датума, и заказао Општу седницу, на којој ће донети ставове који су обавезујући за Врховни суд. Високи савет правосуђа је реаговао у вези мо-

гућих проблема. Све време је реаговао и у погледу доношења закона који су доносили судовима који нису конституисаних надлежности. Врховни суд је реаговао, и све време реагује, у погледу надлежности и закона. Али криза је створена, продубљена одредбама Уставног закона. И сувише дуги период са неизвесним критеријумима конституисања судства изазваће проблеме у његовом функционисању, а потом и у дужем временском периоду у коме су предвиђени избори за различите нивое судства.

Устав је предвидео постојање Врховног касационог суда као највишег. Наравно, правници ће се запитати шта је то. Правно неодржива конструкција. Колегиница, коју веома поштујем, овај је суд назвала „такозвани суд“. Не знамо још увек шта ће радити. Устав је избегао да утврди надлежност највише инстанце судске власти. Утврђена је надлежност Владе, надлежност Скупштине, надлежност Уставног суда, али не и новог, највишег, Врховног касационог суда.

Не знам како ће законодавац решити овај проблем, а верујем да ће члановима радне групе за израду закона које ће регулисати питање организације и надлежности највишег Врховног касационог суда бити веома тешко да помири и удружи два различита правна концепта у једној институцији. Ако бацимо поглед у историју, наћи ћемо податак да је почетком прошлог века вођена велика, три године дуга дискусија о томе да ли ћемо имати у будућности Врховни или Касациони суд. Теоретичари и практичари из свих главних градова, после вишегодишње дискусије, определили су се да ће земља имати Врховни суд као највиши. Сада је одлука донета без шире правне дискусије. Морам да нагласим да судије нису учествовале у прављењу уставних решења судства. Имаћемо Врховно касациони суд, чију ће надлежност тешко бити одредити с обзиром на концепцијску разлику надлежности Врховног, с једне, и Касационог суда, с друге стране.

У сваком случају, Врховно касациони суд биће основан, како је предвидео Уставни закон, у року од 90 дана од дана када се формира Високи савет. Он не би требао да има жалбену надлежност која припада апелационом суду. Ко ће одлучивати о жалбама у најтежим предметима, у периоду од девет месеци у коме још неће бити конституисан апелациони суд? Да ли ће то бити нови Врховно касациони суд са смањеним бројем судија у односу на сада постојећи Врховни суд? Ако то буде он радио, који ће му број судија бити потребан? Ако се судије изаберу у довољном броју за нову надлежност Врховног касационог суда, неће моћи да остваре ажурност у периоду до конституисања апелационог суда. Познато је да већ сада Врховни суд с обзиром на надлежност која му припада нема потребан број судија. Какву ће целокупну надлежност Врховног касационог и апелационог суда у релативно дужем временском периоду радити још мањи број судија? Очигледно је да ћемо се суочити са проблемом онога елемента који даје квалитет правосуђу, а то је бр-

зина у суђењу. Овакво законско решење може довести до тога да девет месеци грађани неће моћи ни да сањају о некаквом реално брзом решењу њиховог спора. И ово питање ће морати да разреши нови закон који ће регулисати организацију и надлежност судова у сагласност са Уставом. Закон ће морати да пронађе одговоре на сва постављена питања, што је веома тешко. Претпостављам да ће се овај пут затражити помоћ и од правних теоретичара, јер ће у пракси проблеми бити веома велики.

Мислим да морамо да се определимо за нека решења у вези свега што је овде речено, да морамо да дамо неку поруку. Ми смо судије, имамо своје правно схватање и морамо да кажемо где се сад налазимо. Морамо, по мени, да кажемо да реизбор није предвиђен, морамо да кажемо да избор мора да врши орган који мора да даје гаранције независности. Уколико чланове Високог савета буде предлагала и бирала искључиво Скупштина, такав орган не може давати такве гаранције. Законодавац мора ово да има у виду, када је већ дао оваква уставна решења. Извештај Комисије Савета Европе након извршеног мониторинга говори о томе да Устав не даје довољне гаранције за независност судства. Венецијанска комисија ради на давању свог мишљења. Али ми морамо и сами да изађемо из овога проблема, морамо да дамо свој одговор да би дошли до решења које ће нам омогућити квалитет. Да ли можемо одговорити да ће дате гаранције судске независности, што су ме пре неки дан питали на мониторингу, бити довољне у време одлучивања поводом могућих изборних спорова у Врховном суду? Питање се поставило будући да ће кроз неколико месеци посланици у вези чијих спорова су судије доносиле одлуке, у Скупштини можда разматрати избор тих судија. Можемо ли на тај начин нормално функционисати? Да ли је то притисак на функционисање тих судских органа? Ја ћу рећи и тврдо верујем у то, да ће моје колеге урадити свој посао како треба. Али, да ли ће тако коментарисати и они који не буду задовољни судским одлукама? Сигурна сам да неће. Сваки грађанин који се обраћа суду, тражи заштиту за оно за шта сматра да је у праву. Уколико у спору не успе, сматра да му је угрожено право и користи се свим могућим средствима да би доказао да је осујећен у свом праву, користећи се при томе, свим могућим средствима. Довести судство у такву ситуацију је недозвољено. Неко ће рећи да чак представља одређену злоупотребу. Мислим да је потребно поново да се укаже на нужност координације у раду све три гране власти. Ако она не постоји, судство губи своје атрибуте: независност и стручност, што ће онемогућити и да буде права грана власти. Ми верујемо да јесмо грана власти. Не бих рекла, с обзиром на број позваних и присуство само два представника других грана власти, да и они верују да смо ми заиста они који смо са њима равноправни, јер би, претпостављам да то верују, дошли да с нама равноправно причају о свим заједничким проблемима.

Живка Спасић, помоћник министра правде за правосуђе и прекршаје

Поштоване даме и господо, уважене колеге судије, непријатно се осећам што је присуство извршне власти умањено мојим присуством овде. Међутим, пре свега, желим да вам пренесем поздраве министра правде у Влади Републике Србије, господина Зорана Стојковића, који вам жели конструктиван рад и подржава вас у напорима да изнађете права решења за ваш статус.

Весна Ракић-Водинелић, професор Правног факултета Универзитета Унион

Уставне одредбе које се односе на правосуђе, могу се сврстати у следеће групе:

(1) Одредбе о судској власти. Поред стандардног уставног начела о подели државних власти на законодавну, извршну и судску (51. 4 ст. 2 Устава), нови Устав утврђује равнотежу и узајамну контролу државних власти (51. 4. ст. 3 Устава), што би, да је остало само на оваквој формулацији, имплицирало и уставну могућност контроле судске власти од извршне, могућност која би била у оштрој супротности са свим савременим принципима независности и самосталности судске државне власти. Међутим, у истом члану, Устав декларише посебну гаранцију независности судске власти, вероватно да би ублажио негативан ефекат претходно установљеног принципа узајамне контроле три гране државне власти. Упркос оваквој формулацији, чврсте гаранције заштите домена судске власти од задиррања или уплитања извршне, нажалост, у овоме Уставу нема, па је и на основу њега могуће, без санкције, законом, па чак и уредбом прописати (на пример) надлежност управног органа за кажњавање медија, као што је то већ било учињено Законом о јавном информисању из 1998. године, донесеном на основу Устава Србије из 1990. године.

Право на независно, непристрасно и правично суђење установљено је у 51. 32 ст. 1 Устава. Изостали су други атрибути гаранције који су предвиђени у 51. 6 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода. Такође, изостала је одредба о праву странке на случајног (природног) судију.

Поред равноправности грађана у материјалноправном смислу, у 51. 35 ст. 1 Устава, зајемчена је у виду генералног принципа и процесна равноправност у судском и другом поступку, без навођења, макар и примера ради, средстава или инструмената за спровођење овог принципа.

(2) Одредбе о заштити људских права у кривичном поступку. Заштита личне слободе на нивоу уставних принципа, садржана је у 51. 30 и 31 Устава који се односе на притвор. Полицијс-

Наша је уставна обавеза да законом пропишемо решења по питањима о којима се расправља на данашњој скупштини. Савет за реформу правосуђа формирао је радне групе, као што сте и истакли. У саставу тих радних група налазе се представници удружења судија и удружење тужилаца, па сматрам да је овај скуп инструктивни, у смислу да ће помоћи да се законски нађу решења која ће ваш статус регулисти на начин какав заслужујете. Такође бих хтела да вас поздравим и да вас подржим у вашим даљим напорима.

ки притвор који може трајати 48 часова је, упоредноправно гледано, предугачак. Остале одредбе о кажњивости су стандардне и садржане у 51. 33 и 34 Устава.

(3) Независна правосудна тела као репрезентанти правосуђа. Уместо једног тела које би представљало правосуђе у целини, и као професију и као грану државне власти, а које је до доношења важећег Устава било оличено у Високом савету правосуђа, установљеном први пут у Србији 2001. године законом, нови Устав предвиђа Високи савет судства (51. 153) и Државно веће тужилаца (51. 164). Последице оваквог уставног уређења су следеће:

- уместо једног правосудног тела које би било надлежно за именовање, промоцију и усавршавање свих магистрата (судија и јавних тужилаца), установљавају се два самостална и независна органа, што прети да омете примену истих или приближно истих стручних и личних стандарда у обе професије;

- јавни тужиоци се стављају под знатно јачу контролу извршне власти, са образложењем, да су они само странка у поступку, што је тачно, али је тачно и то да нису приватне странке, већ и за њих, као и за судове и судије, важи и мора важити принцип законитости.

- *Сасџав, избор и надлежност Високој савеша судсџава.* Високи савет судства има 11 чланова. У састав Високог савета судства улазе председник Врховног касационог суда, министар надлежан за правосуђе и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са законом. Изборне чланове чинешестсудија са сталном судијском и ункцијом, од којих је један са територије аутономних покрајина, и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета (чл. 153 ст. 2, 3 и 4 Устава). Већ у погледу састава, није поштована препорука Комитета министара Савета Европе о потреби установљења гаранције да у правосудном савету буду заступљене судије судова свих врста и степена. Што се тиче избора, као сто се види, за њега је надлежна Народна скупштина (чл. 153 ст. 3), што

представља погоршање у односу на стање законодавства 2001-2005 године, јер је судије – чланове Савета бирао Врховни суд, а по новом Уставу то ће чинити Скупштина која је политички орган. Наведена препорука Комитета министара почива на становишту да судије – чланове правосудног савета треба да бирају судије, а не посланици. У упоредном праву, постоје веома развијени механизми судијског избора чланова правосудног савета из реда судија.

Битно правило о надлежности Високог савета судства гласи: Високи савет судства врши касније изборе (после првог избора за судију, а тај први избор је овлашћење Парламента), а такође одлучује и о унапређењу судија. Устав из 1990. године утврдио је сталност судијске функције. Сталност ове функције сматра се моћном гаранцијом независности судије; у чл. 146. ст. 2 новог Устава од овога се одступа, па се предвиђа да се онај ко се први пут бира за судију, бира на време од три године. Уставотворци би могли приметити да се на оваква решења наилази у упоредном праву Европе, те да, нарочито у државама које су непосредно изишле из периода транзиције, има сличних решења, тј. прихвата се концепт привременог судије. Али, у поменути државама, такве привремене судије обично именује правосудни или судски савет, док је у нашем Уставу (чл. 147 ст. 1 и 2) предвиђено да овај први и несумњиво кључни избор врши једно иманентно политичко тело какво је Народна скупштина, уз очекиване и уобичајене политичке игре и трговину.

Сасџав, избор и надлежност Државној већи тужилаца. Државно веће тужилаца има 11 чланова. У састав Државног већи тужилаца улазе Републички јавни тужилац, министар надлежан за правосудје и председник надлежног одбора Народне скупштине, као чланови по положају и осам изборних чланова које бира Народна скупштина, у складу са законом. Изборне чланове чине шест јавних тужилаца или заменика јавних тужилаца са сталном функцијом, од којих је један са територије аутономних покрајина, и два угледна и истакнута правника са најмање 15 година искуства у струци, од којих је један адвокат, а други професор правног факултета (чл. 164., ст. 2, 3 и 4 Устава). За ово решење важе исте опаске као и за Високи савет судства.

(4) Високи касациони суд. *Терминолошка ипшана која преше да њосџану сушџинска.*

Израз Врховни касациони суд се у упоредном праву изузетно ретко среће. Највиши суд државе је или Касациони суд или Врховни суд. Све зависи од улоге коју има у одговарајућој правној традицији. Касациони суд, по угледу на француски модел, је онај чија улога је претежно у томе да контролише законитост судских одлука, па ако су незаконите да их укида („касира“ од глагола *casser* = *укинути*, *џонишџиџи*), а ако су законите – да их не дира, тј. да их остави на снази. Врховни судови имају улогу јаче контроле, јер они могу не само да укидају, него и да преиначавају одлуке

нижестепених судова. Ова разлика се током XIX и XX века готово изгубила, тако да, независно од назива, највиши судови у оквиру једне јурисдикције могу не само укидати нижестепене одлуке, већ их и преиначавати. Уобичајено је да највиши судови то и чине на основу ванредних, а само изузетно и на основу редовних правних лекова. Ипак изрази „касациони“, односно „врховни“ суд задржани су више из традиционалних, а мање из функционалних разлога. Спајања оба придева у један термин су изузетно ретка, јер су непотребни и противречна. Нашој правосудној стварности и традицији више одговара употреба израза „Врховни суд“. На основу употребљене терминологије и на основу чињенице да је из новог Устава изостала стандардна одредба о улози највишег суда, могло би се тврдити да је назив Врховног суда Србије промењен у „Врховни касациони суд“ само зато да би се начинио артифицијелни дисконтинуитет највише судске инстанце и тиме омогућила промена (и, дакако, политичка контрола) судијског састава највишег суда у Србији.

Уставни положај. Занимљиво је (чак парадоксално) да о тзв. Врховном касационом суду у погледу уставног положаја (на пример: старање о једнакој примени права и уједначавању судске праксе) у новом Уставу нема ни једне једине речи, изузев одредбе у чл. 143 ст. 4 – да је Врховни касациони суд највиши суд у држави. То се није морало написати – произлази из самог назива. Штавише, нема ни маргиналног наслова о овој највишој судској инстанци. Устав се (овим поводом) бави искључиво питањима избора, мандата и разрешења председника и судија „Врховног касационог суда“ (уп. чл. 144 Устава), нескривено тиме показујући политичку бригу о персоналном саставу највише судске инстанце.

Из оваквог стања уставног уређења, без обзира на напред описане неподобне покушаје уставописаца, изводим закључак да између Врховног суда Србије по Уставу из 1990. године и Врховног касационог суда по Уставу из 2006. године **постоји континуитет** и да нема никакве уставне промене у погледу улоге и надлежности ове високе судске инстанце, што се може показати као значајан показатељ за тумачење уставног закона за спровођење Устава.

(5) Избор судија. У овој тачки ћу се концентрисати углавном на два питања: (а) шта се сматра првим избором за судију и (б) како ваља тумачити чл. 7 Уставног закона за спровођење Устава, тако да то тумачење буде у складу са важећим Уставом, начелом владавине права и са здравим разумом.

(а) *Први избор.* У чл. 147. ст. 1 Устава прописано је следеће: „Народна скупштина, на предлог Високог савета судства, бира за судију лице које се **први пут бира на судијску функцију**“, док се у чл. 7 ст. 1 Уставног закона каже: „Избор председника Врховног касационог суда и **први избор судија Врховног касационог суда извршиће се најкасније у року од 90 дана од дана конституи-**

сања Високог савета судства". Прво што у обе одредбе изазива пажњу, јесте питање: Због чега је потребно поновно бирати председника и судије Врховног касационог суда, ако између Врховног суда и Врховног касационог суда постоји континуитет, тј, идентитет, изузев у погледу самог назива? И, с тим у вези: Да ли је Народна скупштина слободна да у форми уставног закона за спровођење Устава, тај Устав заправо мења, тј. да му противречи? На прво питање одговор није тешко дати. Ако се ради о истом државном органу, а по свему судећи - изузев по називу - у питању је исти орган, онда нема потребе да се бира председник Врховног касационог суда док год постојећем председнику не истекне мандат. Што се тиче судија Врховног суда - они су, као и остале судије, изабрани без ограничења мандата по легислативном режиму Устава из 1990. године, па би евентуални нови избор (нарочито НЕизбор) дигао у њихова стечена права. Влада, која данас већем брани стечена права академица изједначавајући (не у свим случајевима оправдано) права дипломираних стручњака са звањем мастер, није имала право да подржи уставни закон који озбиљно доводи у питање стечена права изабраних судија Врховног суда. Ако је власт намеравала да врши неку врсту лустрације, могла је, а и даље може да примени важећи Закон о одговорности за кршење људских права. (Разумем и зашто га не примењује на судије - претходно би Влада морала да прочисти сопствене редове.) Дакле, ако се озбиљно схвати принцип владавине права који почива, међу осталим и на заштити стечених права, онда одредба 61. 7 ст. 1 не само да је непотребна, већ је противна новом Уставу. Председник и судије Врховног суда су изабране. Председник на одређено време, које још није протекло, а судије - без ограничења мандата и тако треба и да остане. Поред овога, нови Устав у 61. 148 ст. 1 предвиђа да судији престаје судијска функција на његов захтев, наступањем законом прописаних услова или разрешењем из законом предвиђених разлога, као и ако не буде изабран на сталну функцију. Све данас постојеће судије су изабране без ограничења мандата, што значи да им функција не може престати тако што неће бити поново изабрани у исти суд, јер без обзира на уставне еквилибристике, изузев судова који данас још увек нису основани, сви остали судови су стари и већ постојећи, независно од тога какво име им Устав даје и како ће се мењати називи судија у будућности. Устав, дакле, у 61. 148 ст. 1 садржи једну гаранцију од евентуалних злоупотреба од стране законодавца, гаранцију која је одмах после доношења Устава прекршена одредбом 61. 7 Закона за спровођење Устава који, под изговором промене назива судова, заправо предвиђа поновни избор целокупног судског кадра у Србији, што истовремено значи колективни престанак својства свих судија у Србији. **А за тај престанак, нема никаквог упоришта чак ни у новом Уставу.** Зато је на-

ведени закон **променио** Устав. Зато се мора тражити хитно испитивање његове уставности. (Наравно, поставља се питање да ли је то фактички могуће, с обзиром на актуелно стање Уставног суда Србије.)

Нарочити проблем изазива израз „први избор судија Врховног класационог суда“ и, сам по себи, а и по томе што га је министар правде у кратком времену тумачио на два супротна начина. У свом првом тумачењу, стао је на становиште да се судије Врховног касационог суда бирају први пут за један нови суд, из чега би следило да тај први избор има да врши Народна скупштина, а онда би тај први избор, у складу са 61. 147 ст. 1 Устава био извршен на ограничено време (три године), док је у доцнијем тумачењу исказао да се не ради о првом избору на судијску функцију, што би имало довести до тога да њих бира Високи савет судства, као да су већ претходно бирани на привремену судијску положај, иако их је по ранијем уставном режиму бирала Скупштина на стални положај. Дакле, не ради се о тумачењу Устава и закона применом правила тумачења, већ о неподобном покушају да се одбрани једно неуставно решење. Зато се залажем за преиспитивање уставности ове одредбе уставног закона, иако се и у стручним правним круговима може чути неприхватљива и увек необразложена тврдња да се уставни закон генерално гледано не може преиспитивати са становишта уставности његових одредаба.

(б) *Кршење забране ретроактивности*. „Избор судија и председника осталих судова извршиће се најкасније у року од једне године од дана конституисања Високог савета судства.“ – садржано је у 61. 7 ст. 2 уставног закона за спровођење Устава. Овде се не диференцира „први избор“ од каснијих избора. Но, независно од тога и за ову одредбу стоји напред наведена (тач. а) аргументација. Све судије у Србији изабране су без ограничења мандата и са те тачке гледишта имају своја стечена права. Нема ретроактивности ако није изричито одређена и у поступку доношења закона спроведена. Такође, нема ни ретроактивности ни *цлеар слајде* принципа у случају уставног континуитета, који је очигледно био заступљен приликом доношења устава из 2006. године, јер је он донесен по поступку за промене устава, предвиђеном у Уставу из 1990. године. Закључујем, дакле, да је 61. 7 Уставног закона противан Уставу из 2006. године, јер уводи принцип ретроактивности који је по торн истом уставу, тек изузетно и под рестриктивним условима допуштен (уп. 51. 197. ст. 2 Устава).

(ц) *Нови уставни положај судије*. Најзад ваља поново експлицирати да је уставни положај судије новим Уставом погоршан у односу на уставни положај судије по Уставу Србије из 1990. године. Иако у овом тренутку има доста непознаница, јер још нису на видику нови правосудни закони, ову тврдњу није тешко доказати већ на основу самих уставних одредаби. Поновићу један од већ

изнесених аргумената и њему додати јос један о којем у овом тексту није било речи. Уставни положај судије погоршан је у односу на досадашње стање, најпре зато што се одступило од безизузетног правила о сталности судијске функције које је утврђено у Уставу из 1990. године. Потом, за разлику од Устава из 1990. године, нови Устав не садржи разлоге за престанак судијске функције, а нарочито не разлоге за разрешење, што даје законодавцу широку маргину за самовољно одређивање разлога и за њихово олако мењање - од прилике до прилике, од промене владе до промене министра правосуда, од једне политике до друге политике. Емпиријски доказ за политичко уплитање у правосудје је већ сам Закон за спровођење Устава, који предвиђа неуставни престанак судијске функције путем нових избора за „нове“ судове.

Да не буде никакве забуне: ауторка овог текста је присталица, а не противница лустрације -и у политичком и у правном погледу. Била је, штавише и чланица Комисије за лустрацију. Али, ако је у питању покушај лустрације путем Закона за спровођење Устава наопаким путем, кроз систем противуставног поновног избора већ изабраних

Снежана Андрејевић, судија Врховног суда Србије

Поштоване колегинице и колеге, пре свега желим да кажем да потпуно делим ставове које је изнео у свом излагању колега Омер Хаџимеровић, а делим и бојазан наше професорке Весне Ракић-Водинелић која нам је објаснила какве нас све замке чекају на путу конституисања новог уставног уређења судске власти.

Желим са вама да поделим бојазан и да изразим свој лични став који сам изнела и колегама на Општој седници Врховног суда Србије.

Седела сам у овој првој клупи и гледала лого прославе „165 година Правног факултета у Београду“. Ми смо прославили 160 година оснивања Врховног суда Србије. Тај суд је основан у Књажевину Србији 1846. године и имао је пет судија, председника и четири члана. По важећој систематизацији Врховни суд Србије има 77 судија, један је председник, а нас сада има 74. Имамо око 30.000 предмета из мериторне надлежности, друге не рачунамо. Од тога, од тих 74 судија, један судија је испуни услов за престанак судијске функције, један судија је суспендован, један је упућен у посебно одељење Округног суда у Београду, а троје судија је већ испунило услове за престанак судијске дужности.

Нажалост, не знамо шта ће радити Врховни касациони суд, не знамо каква ће му надлежност бити, не знамо колико ће имати судија и зашли смо, као морепловци, у немирне воде неке „terra incognita“ - свашта ту може да се догоди.

Изборни дисконтинуитет политичких функција, који се прво у референдумској, а сада у из-

судија, онда се уставотворци и ауторка битно разликују. Лустрација је допуштена само као мера која ће спречити лице које је у време ауторитарних власти кршило Ијудска права да поново ужива јавно поверење, тако што би било именовано на јавну функцију. Судије које су кршиле људска права и у време социјализма и у време Милошевића не би смеле даље вршити судијску функцију, али не због Закона за спровођење устава, већ због Закона о одговорности за кршење људских права. Оба важе у правном поретку Србије, само што овај о одговорности за кршење људских права никад није примењен. Ако се држава и даље од наших политичара буде доживљавала као плен, а не као одговорност, судбина лустрације је јасна. Неће бити, али политичка одмазда према судству и судијама, сасвим извесно, неће изостати. А у односу на судије које „преживе“ Закон за спровођење Устава никаква уставна гаранција независности неће бити довољно чврста, јер без јасног процедуралног механизма заштите свака таква „гаранција“ остаје само обична прокламација, ако не и пука декорација.

борној кампањи најављује за све, једноставно није применљив на судску власт. Он може да се односи на извршну и на законодавну власт, зато што судије не врше политичку функцију, судије врше судијску функцију. Они је врше професионално, без обзира да ли им је законски мандат ограничен или им је функција стална. Врше је у оквиру судске власти, самостално и независни су од друге две гране власти. Ово су цивилизацијске тековине, а наши уставотворци је требало да обезбеде да и уставна начела садрже све гаранције судске независности (у пуној садржини значења ове синтагме). То наравно не значи да судска власт не треба и да није требало да се суочи са последицама наше ауторитивне прошлости. Већ је било и јесте неопходно да се са таквом одговорношћу суочимо појединачно. Са одговорношћу за кршење људских права, за злоупотребе у вршењу судијске функције или за нестручно и несавесно вршење судијске дужности.

Суочавање са овом врстом одговорности у лустрационом поступку је, нажалост, изостало. Као јавна, као проверљива процедура, која би нам бар гарантовала право на одбрану. Овако смо суочени са неадекватним поступцима који нас не суочавају са нашим неетичким или незаконитим понашањем, поступањем, већ нас дисквалификују, медијски и на сваки други могући начин, и као личности и као стручњаке, и тако руши углед судске власти, што је противно принципима на којима функционише демократско друштво.

Лустрације није било, али није ни наш састав исти као 5. октобра 2000. године, који је као „дан Д“ омеђио нашу стварност. Тада је Врховни суд

имао 76 судија. Један је био председник, једно место је било непопуњено. Од тог броја у Врховном суду номинално је остало још 28. Један је суспендован, а троје је испунило услове за престанак судијске функције.

Врховни суд има 74 судије. То значи да је око две трећине персоналног састава Врховног суда измењено, иако није било лустрације.

Још је индикативнији однос друге две гране власти према председничкој функцији коју врше судије Врховног суда. Судија који је председничку функцију обављао 5. октобра 2000. године поднео је оставку на једнодушни захтев јавности и остале две гране власти, које су власт вршиле на савезном нивоу, и та функција му је престала крајем 2000. године. Ту дужност је до избора новог председника обављао вршилац дужности председника. Затим је у фебруару 2001. изабран нови председник који је на захтев извршне и законодавне власти морао да поднесе оставку, а за време ванредног стања в.д. председника Републике је уместо Опште седнице, одредио вршиоца дужности председника Врховног суда, а потом је изабран нови председник, који је разрешен 2004. године после одлуке Уставног суда, на основу Закона о поступку пред уставним судом и правном дејству његових одлука.

Од априла 2004. године до марта 2005. године ту функцију је вршио вршилац дужности председника кога је одредила Општа седница. Затим је, марта 2005. године, изабран нови председник. Четири председника и два, односно три, вршиоца дужности за шест бурних година транзиције и реформи. Да ли нас то чека осми мандат, а седма личност на челу новог Врховног касационог суда?

Нисам против поступка утврђивања одговорности судија, без обзира како се тај поступак називао, али сам против поступка друге две гране власти, које уопште не постављају питање сопствене одговорности, сопственог суочавања са прошлошћу иако само изборни, тј. политички дисконтинуитет није довољан, али се судском влашћу баве, и то тако да нико још увек не зна како ће бити обезбеђене гаранције судске независности, и само обавештава у кампањама и на конференцијама за штампу да ће све судије бити у реизбору. Што, наравно, значи престанак судијске функције свим судијама, а онда би тек могао уследити поновни избор по новој законској процедури.

Не знамо ни како ће бити поштовано начело тројне поделе власти, обзиром на уставну дефиницију члана 4. у ставу 3. о односу три гране власти који се заснива на равнотежи и међусобној контроли. Али бисмо и ми имали нешто да кажемо о трећој грани власти.

Сматрам да треба да захтевамо да се доследно и потпуно уреди вршење судске власти и обезбеде гаранције судске независности, да се Врховном касационом суду призна исто својство, будући да је као уставна категорија одређен као грана власти, јер се само помиње као највиши

орган судске власти у делу о врсти судова у ставу 4. члана 143, што није случај ни са Народном скупштином ни са Владом ни са другим институцијама, да се одреди надлежност овог суда, начин избора судија и разлози за престанак функције судија тога суда. Да се уреди одговорност судија која не може бити ограничена само једном санкцијом и тако омогући увођење скале санкција које могу бити изречене судији у сагласности са принципом сразмерности, да се имплементирају европски и други међународни стандарди из одговарајућих препорука Савета Европе, као што је Препорука Р (94) 12 Савета министара државама чланицама о независности, ефикасности и улози судија и Европске повеље о Статуту за судије, у погледу сталности судске функције и осталих гаранција судске независности. Да се у погледу накнаде и социјалне заштите имплементирају одредбе члана 6. став 4. Европске повеље о Статуту за судије који нарочито прописује какву то плату треба, и накнаду да добијају професионалне судије, а нарочито да се обезбеди да судије које су достигле законски старосни услов за пензионисање и који су обављали судијску функцију током одређеног временског периода имати пензију која је што ближе последњој плати коју је судија примао, као што је то, између осталог, код нас резервисано и за Министарство унутрашњих послова и за одређене категорије оних који имају право на бенефицирани радни стаж, уз поштовање свих гаранција судске независности и сталности судијске функције.

Мора се имати у виду да се судијска функција, а нарочито не у највишој судској инстанци, не може вршити ни као привремени рад, ни као пробни рад, чекајући смену политичког естаблишмента. Ми смо професионалци, нисмо политичари.

Оно што, такође, треба да буде наш захтев је да се омогући Врховном суду Србије, да се у погледу надлежности изван суђења по одредбама члана 28. Закона о уређењу судова изјашњава о свим важним питањима за судску власт, која се регулише законима и то достављањем нацрта таквих закона да би се Врховни суд о њима изјаснио.

Подсећам вас да надлежност Врховног суда Србије постоји у судећим предметима. Али иста таква надлежност, потпуно једнака основној судећој материји, налази се и у тзв. надлежности Врховног суда изван суђења: да даје оваква мишљења и тиме обезбеди да се чује глас највише судске инстанце, као највишег експонента судске власти, у тројној подели власти, и да се покуша све да би се спречила могућа криза која може настати у судском систему због оваквих уставних и законодавних решења.

Чули смо и каква је порука Опште седнице Врховног суда Србије. Она захтева поштовање наведеног члана 28 Закона о уређењу судова, јер он ће свакако важити све до краја другог заседања Народне скупштине Републике Србије, док

не буде донет нови закон који ће уредити вршење судске власти у највишој судској инстанци.

И подсећам вас на став који је изнела и председница Врховног суда Србије. Сматрамо да судије које су изабране на сталну функцију по ранијим прописима, имају то право и по новом

Милена Дрецун, судија Врховног суда Србије

Поздрављам овај уважени скуп, све колеге и колегинице, са жељом да нас увек у оволиком броју буде када се буде расправљало о оном што је кључно питање наше професије.

После ових дискусија досад, тешко је нешто ново рећи. Углавном је све речено, и није ми то ни намера, али желим да, можда из једног другог угла, све ово што је речено потцртам, нагласим и укажем да може и на један други, вероватно ћете после овога рећи оштрији, начин да се све ово посматра. Неколико уводних напомена, да вас подсетим на оно што ви већ сви знате, да свака демократија императивно, претпоставља и захтева независно и самостално судство. Дакле, свака држава која нема независно и самостално судство не може да каже и да се сврста у ред демократских држава. Зашто ово наглашавам? Управо због тога да бисмо са овог скупа послали јасну поруку свима онима који сматрају да су овлашћени или да постоје нека законска овлашћења да ову грану власти ставе у неки положај у ком се она не налази и у ком не сме да се налази. Било је пуно речи о реизбору, и ја сам мислила да ту реч не употребим, али некако се она увержила. Лично нисам срећна што сам је месецима слушала и што је некако добила право грађанства, па сам се у једном тренутку озбиљно забринула: да ли је могуће да сви ми који смо у име народанабраникучувањауставностиизаконитости, јер смо позвани и имамо право и дужност да народ штитимо од сваке врсте кршења те уставности и законитости, будемо доведени у дилему да ли ћемо моћи, да ли ћемо имати снаге и да ли треба у овом тренутку да учинимо све да заштитимо своју функцију, односно судијску функцију?! Реизбор, као термин, мислим да апсолутно вређа,

Блажо Неђић, представник АВА-СЕЕЛ

Хвала! Нисам ни члан Друштва судија Србије, а нисам ни судија, али искористим овакве прилике да се обратим као неко ко је од својих 42 године живота 30 година јео судијски хлеб. Неки од вас знају да сам адвокат по професији и радим у организацији АВА-СЕЕЛ која сарађује са Друштвом судија и ради друге пројекте. Само бих хтео пар речи да кажем. Пре свега у своје лично име, нећу да понављам да се слажем

Уставу, без обзира да ли судијску функцију треба да наставе у суду у који су изабране, будући да се не могу сматрати судијама који се први пут бирају за судију у смислу члана 146. став 2 Устава Републике Србије. Хвала вам.

пре свега, достојност судске функције. Зашто? Зато што је то један општи чин, један општи акт, па ме подсећа на оно, знате, то се већ дешавало, ви се сигурно сви сећате, мада овде има пуно младих људи, да је било у нашој не тако далекој прошлости, да све судије, онако групно буду стрпане у неки чабар, па ко је их њега изашао, ко није, другим речима да су без икаквог акта, без икаквог решења престале судије да буду судије. Нећу много да вас подсећам, знам да се то уклапа у све оно што је овде речено, да се апсолутно зна како се постаје и како се престаје бити судија и то је овде наглашено, али морам да подвучем и да кажем да моје виђење овог свега о чему разговарамо је било ради једне потребе и жеље да можда ту тезу, која је била под тачком 1, када се поставило питање да ли постоји потреба или основ да све судије иду на реизбор, преформулишемо, јер мислим да је свима нама овде јасно да за то нема ни потребе ни основа и да не бисмо смели да са овога скупа пођемо од нечега што би за оне друге две власти био сигнал да смо ми у дилеми. Ми, надам се, нисмо у дилеми и ја бих формулисала ту тезу или ту поруку која би требало да оде са овог скупа, да реизбор свих судија у директној је супротности са уставом, са уставним законом, другим речима да је то кршење устава, па сви они који посегну за тим и који помисле да то тако треба, нека се запитају да ли је то могуће. Јер, судска власт, управо њена суштина, у сталности је и независности, за разлику од оне друге две власти које нити су сталне, нити су независне, које су променљиве. Дакле, да не дужим превише, треба и мислим да се морамо изборити да пошаљемо ту јасну, недвосмислену поруку, да није могуће било каквим општим актом све судије разрешити судијске функције и да ће то свакако бити директно кршење устава и закона, па нека они који треба да о томе мисле добро размисле шта ће да ураде. Ето, толико. Хвала! Ова тема захтева много...

практично у свему што је овде данас речено. Две ствари бих хтео да истакнем које су поменуте, хтео бих још више да их подвучем и то су неки програми на којима АВА-СЕЕЛ ради. У раду на новим правосудним законима мислим да треба да се борите да дисциплинске одредбе треба да буду добро разрађене и да уђу у закон. Два су главна разлога за то. Пре свега ако имате јасно утврђене детаљне дисциплинске одредбе, моћи ће врло лако да се раздели добро од лошег. Постоје нека мишљења за која кажу да за судије не треба да постоји дисциплинска одговорност у

правом смислу те речи као за неке друге јавне службенике, а неки чак сматрају да је то атак на судијску функцију. Сматрам да постојање добро разрађених и детаљних дисциплинских одредби је за вас судије у ствари заштита. Јер онда нема арбитрерности, нема паушалности у кажњавању, тј. у изрицању дисциплинских санкција. Ако је прописана повреда понашања, ако је прописана санкција која је пропорционална тој повреди, не може нико да каже или да измисли, разлог због чега некога треба санкционисати или сменити.

Поред дисциплинских одредби ви имате и етички кодекс, имате савет – Друштво судија Србије има савет за етичка питања. Чак сам размишљао да ли треба да се борите да и етички кодекс на неки начин, макар и посредно, добије обавезујућу снагу, па макар тако што ће, данас је то персонално веће, а сутра ће вероватно бити

**Драгослава Табаков-Тошић,
судија Општинског суда у Зрењанину,
члан Савета за етичка питања
Друштва судија Србије**

Одељење Друштва судија Србије у Зрењанину је у оквиру активности Друштва поводом реаговања на Устав и Уставни закон о спровођењу Устава, на састанку одржаном 24.11. 2006. године подржало ставове и закључке управног одбора Друштва, па је у оквиру тога донело своје закључке који су прослеђени свим органима Друштва и свим одељењима. Ови закључци су у сагласности са ставовима који се износе и у овом излагању. Одељење је такође активно учествовало и у расправи о уставном положају судства, које је водило Друштво и дало на тај начин допринос конкретним предлозима дефинисања уставног положаја судства од стране Друштва.

Учешће представника одељења у Зрењанину на данашњој скупштини мотивисано је важношћу теме о којој се расправља и општим осећајем потребе да се цело судство ангажује да спровођење Устава буде такво да омогући вршење судске власти кроз систем који ће гарантовати независност, објективност, стручност и одговорност делилаца правде, а што је једино могуће ако законски оквир пружи такве инструменте и гаранције. Зато сматрамо да судство не сме дозволити да се нађе на маргини решавања ових питања која су од виталног интереса не само за садашње судије и судове, већ и за будуће и за друштво у целини. Одговорне судије увиђају опасности које носе произвољност, утицај, нејасни критеријуми, али исто тако увиђају каква је атмосфера превладала у судијским круговима и какво је стање судијских свести духа и одговорности. Колико год да то забрињава, опет не даје право судијама да равнодушно ишчекују да им се

Високи судски савет, у одлучивању и оцењивању судија узимати у обзир и понашање у складу са етичким кодексом Друштва судија Србије. То су нека питања на која већина нас није навикла, па и сада на Правном факултету се не помињу, међутим, на западу су врло битна, а то су етички стандарди.

С једне стране борите се за постизање већег степена самосталности, независности, бољи материјални положај и тако даље. Али, истовремено, борите се јавно и гласно за овај други статус, за већу дисциплинску и етичку одговорност. Не дозволите да вас етикетају како стално тражите боље услове рада, веће плате и тако даље. То ћете најбоље постићи тако што ћете истовремено јавно и гласно рећи да желите да се развија и ова друга страна медаље, а то је одговорност. Хвала!

решења наметну и да то прихвате као нешто на шта не могу утицати. Како ћеш другима делити правду, ако нису у стању да се за сопствено избориш!? Оправдано је питање поверења грађана у судство. Реторика друге две гране власти, којом се предочава да су гаранције независности достигнуте, за потврду мора имати и такве законе који се према нашим схватањима не могу ваљано донети ако у промишљању законских решења не буду консултовани управо они од којих се очекује да штите права других, слободно, непристрасно, са пуним ауторитетом. Желимо посебно да укажемо на питање моралног интегритета личности које не подлеже нормирању и није мерљиво егзактним показатељима, као што су статистички подаци о броју решених предмета, потврђених и укинutih одлука. Најважније питање испуњености услова да га код избора не сме процењивати тело које је удаљено од судијских редова. То тело и само треба да буде подвргнуто провери поседовања таквог квалитета. Достојност се не може утврђивати на основу личних познанстава и спорадичним информацијама. Зато тело које одлучује о избору мора бити тело састављено од непосредно изабраних судија свих судских инстанци којима поверење дају они о којима ће одлучивати у поступку избора. Дакле, питање поседовања кандидата за избор судије, особине које дају оправдано наду да ће се тај судија у вршењу функције првенствено руководити свим принципима и канонима судијске етике, мора бити од прворазреног значаја и једно ће се на тај начин постићи циљеви којима се тежи.

Наравно, чланови Одељења Друштва у Зрењанину подржавају све оно што је речено пре мене. Хвала.

**Смиљка Нићифоровић-Дингарац,
судија Округног суда у Београду**

Сматрам да је моја морална обавеза, да се као судија, која је провела у правосуђу 32 године, обратим цењеним и драгим колегама. Подржавам иницијативу Друштва судија Србије да се сазове оваква Скупштина.

Изражавам свој став у вези нових уставних решења.

Одредбе члана 32 Устава (којим је прописано право на независан, непристрасан и законом установљен суд, правично суђење у разумном року), члан 146 Устава (који гарантује сталност судијске функције), члан 148 Устава (којим је регулисан начин престанка судијске функције) и члан 150 Устава (којим је предвиђена непреместивост судијске функције), одредбе су које гарантују немогућност реизбора. Одредбе наведених чланова, по мом мишљењу, обавезују нас судије, да учествујемо у креирању предлога закона који се тичу суда и судија. У противном, независност и самосталност ове гране власти само је уставна прокламација.

Ми, судије, не смемо да дозволимо да будемо судије изабране „за стално“, од једног Устава до другог Устава. Ми смо професионалци. Наш положај не може да се пореди са положајем политичара, јер је њихов статус, по правној природи њихове функције, променљив, од избора до избора.

Предлажем да закључци са ове Скупштине буду:

**Мирјана Павловић,
судија Општинског суда у Ужицу,
председник одељења
Друштва судија Србије у Ужицу**

Поштоване и, пре свега, драге колеге, ви који сте данас овде дошли, мислим да је потпуно сувишно и беспотребно да после свих ових говора, пре свега говора наших уважених колега и председника Друштва судија, понављам све оно што је речено, јер мислим да је суштина јасна и да смо у тој суштини сви потпуно јединствени и сложни.

Желим, испред одељења Друштва судија у Ужицу, чланова Друштва и свих колега, јер су из ужичког правосуђа дошле колеге које нису чланови Друштва, да вас поздравим и да управо изразим ту јединствену и снажну подршку свему ономе што је урађено и пре ове ванредне Скупштине Друштва, а познато је шта смо све радили што је и председница друштва на почетку рекла, а посебно подржавамо данашњу Скупштину и ове блиставе дискусије, почевши од дискусије колеге Омера Хаџиомеровића, који нам је и прак-

- Не смемо да дозволимо доношење закона по Уставном закону, који се тичу суда и судија, без учешће суда и судија. У том циљу предлажем да иницирамо седнице свих судија у својим судовима на територији целе Републике Србије, и то пре избора, како би биле укључене све судије, а не само судије које су чланови Друштва судија. На седницама свих судија треба да се изјаснимо о законима који су прописани Уставним законом, а који се тичу суда и судија, и своје закључке доставимо Врховном суду Србије, као „трусту памети“ нашег правосуђа, ради формулисања јединственог става, о томе какви су нам закони потребни. Ми треба да будемо креатори предлога тих закона.

- Апсолутно смо против реизбора судија, који Уставом није предвиђен, а Уставни закон га не обавезује, али оставља ту могућност.

- Судије су за установљење јасних критеријума за одговорност и разрешење судија који су нерадни. Све судије које не раде квалитетно и самовесно не треба да буду у нашим редовима.

- Апсолутно смо против тога да се на судијама стиче политички маркетинг, јер нико нас неће заштитити ако сами себе не заштитимо.

Историјска је улога судија, у овом тренутку и временима, да се успостави положај суда и судија који је иначе гарантован Уставом и међународним конвенцијама. Ми имамо само ову државу, Србију, која без независног, квалитетног, храброг судије и судова, не може да буде правна држава. Само такав суд може привући младе, најбоље правнике да се баве овим тешким, до сада, а можда и убудуће, материјално неисплативим, али, за већину судија, најлепшим позивом на свету.

тично показао како се може достојанствено пасти и против своје воље, а још достојанственије својом вољом устати. То је било баш практично и врло охрабрујуће.

Мислим да нас је уважена професорка Весна Ракић-Водинелић вратила у студентске дане, јер је, као да смо поново на факултету, тако садржајно и суштински рашчланила и објаснила сву суштину актуелних проблема. Ми, судије, смо због сложености и одговорности које носи наш посао заборавили тако да размишљамо, па ако смо ми то заборавили, шта мислите на који начин размишљају политичари.

Морам да истакнем да се одазвао веллики број судија, јер је сала пуна, што ми је јако драго, али у односу на број чланова Друштва и број судија може се закључити да се велики број судија и није одазвао, што је била дужност сваког судије, али је то ствар морала, како рече председница Друштва на почетку ове Скупштине. Мислим да су требали да дођу сви чланови, па и колеге који нису чланови, да овај пут искажемо своје јединство и да са овог скупа упутимо јавности јединствену поруку. Дакле, испред ужичког правосуђа и Одељења Друштва, подржавам све оно што је ре-

чено и инсистирам да се све то обухвати закључцима ванредне Скупштине, а посебно инсистирамо на оцени уставности уставног закона из свих разлога који су наведени, а посебно из разлога које је професорка Ракић навела, без обзира на различита мишљења у погледу допуштености овакве иницијативе. Велика порука на крају је да се све оно што смо данас рекли и закључили, не

**Душан Лазичић,
судија Општинског суда у Суботици,
члан Управног одбора
Друштва судија Србије**

Са оним што је речено у уводним излагањима, ми из Суботице се слажемо и верујемо у остварење наших напора и циљева. Подстакла су ме излагања колегиница из Зрењанина и Београда у правцу критеријума за вредновање рада судија и мислим да је то кључно питање. Можда не још у овом тренутку, али перспективно сигурно ће најважнији бити критеријуми за разрешење, а истовремено и за избор судија. Ово сматрам, без обзира на то како ће се ствари убудуће одвијати, што значи да морамо имати у виду било какав расплет дилеме о реизбору, зато што имамо посла са извршном влашћу која се ослања на донети Устав и на такав Уставни закон. У свакоме од могућих расплета критеријуми за избор и разрешење морали би да садрже бар десетак различитих и промишљено одабраних ставки, имајући у виду да су до сада фактички постојале само две ставке. Уназад неколико година та су два критеријума опстајала, па и када нису примењивани у поступцима разрешења судија, постојали су у позитивном праву. То су, да поједноставим, критеријум квантитета којим се санкционише постизање мање од 50 % судијске норме и, такозвани, критеријум квалитета, којим се анализира број укинutih ожалбених одлука. Када би се и даље узимали у обзир само помену-

**Зорана Делибашић,
судија Округног суда у Београду,
члан Савета за етичка питања
Друштва судија Србије**

Друштво судија Србије основано је пре десет година са слоганом: "Не пристајем". Слоган ће изгледа и даље пратити рад Друштва, јер ја немогу да пристанем да се реизбор судија везује за то да је две ипо хиљаде људи корумпирано, нестручно и несавесно. Ако је неко корумпиран, поставља се питање његове кривичноправне одговорности и тиме треба да се бави кривични суд. Ако је неко нестручан или несавестан, постоје механизми који додуше нису

може спровести у дело ако не будемо јединствени и сложни и ако будемо полазили од појединачних-личних интереса, а бојим се да нам је ту један од главних проблема. Дакле, све друго ћемо решавати само ако будемо јединствени и сложни без личних и појединачних интереса.

Хвала вам пуно!

ти критеријуми, сви ми знамо да би тако добијени резултати, као у свакој статистици, били тачан збир недовољно тачних података, што ће водити лошим решењима, стварати злу крв, а касније, силом инерције, још лошије последице.

Као што знамо, поменути критеријуми су, за сада, садржани и разрађени у важећим Мерилима за оцену минимума успешности вршења судијске дужности, донетим 13.09.2005. године, а тамо стоји, на пример, да ако је у парничној реферади током 12 месеци укинута више од 25 % ожалбених одлука, да то аутоматски представља лош резултат и разлог за разрешење или, бар, сигнал за покретање поступка за разрешење. Све то, дакле, мора да се прочисти кроз један другачији филтер, који ће стварни некавалитет судијског рада раздвојити од статистичког некавалитета. Ако се о томе ипак не буде водило рачуна, затечени лоши критеријуми и даље ће се продавати као добри. Може извршна, па и судска власт да критеријуме које сам овде поменуо прогласи употребљивим, али ауторитет државне власти неће форму претворити у суштину, као што нико алхемијом камен није претворио у злато. Ономе ко жели да сазна, већ је врло добро познато да релативно високи проценат укинutih одлука није резултат само некавалитетног рада судија, већ има и низ других разлога, о којима сада не бих дужио, јер сам о томе писао и говорио још од 2001. године. Међу десетак критеријума за које се залажем треба да постоје и они који су личне природе и које су наше колегинице већ помињале. Предлажем да се о овоме формулише бар једна реченица у закључцима. Хвала!

ваљани, али који ипак дају могућност да такви људи буду одстрањени из струке. Друштво судија се управо залаже да се донесу јасни критеријуми за избор, дисциплинску одговорност и разрешење судија.

На дан када је Устав потврђен на референдуму на телевизији је образлагано питање реизбора судија тиме да два посто судија не обавља судијску дужност ваљано, како треба, и, да тачно одређена група људи, која је већ давно фокусирана, треба да напусти правосуђе. Питам се, а вероватно и сви ви, да ли се због два посто људи или неке групе људи која је фокусирана 2000. године (и по којим критеријумима) 2.400 људи ставља у такву ситуацију да годину дана размишља хоће ли, или не имати посла и шта ће бити

са њима, и, да ли је то логичко оправдање за тако важан, сложен и обиман процес као што је реизбор свих судија. Страх је једно од основних осећања које постоји у сваком човеку. Неко се плаши више, неко мање, неко уме да савлада страх, неко не уме и подлегне. Да ли се у таквим условима може судити ваљано и независно, "без страха од царства му".

Некада угледна функција годинама је анатемисана на све начине да нас је данас срамота да кажемо у непознатој групи да смо судије, да не би неко прстом показивао на нас да смо лопови, незналице, нестручни, поданици, уз остале уобичајене епитете. Не бежим од одговорности да су и неки од нас својим (не) радом допринели томе.

У сваком демократском друштву владавина права је врховни принцип. Питање реизбора судија је такође принцип, и, то врло важан принцип. Ако нови Устав нема дисконтинуитет у односу на стари, јер су извршене еволутивне промене, а не

револуционалне, онда, у новом Уставу нема основа за реизбор, јер гарантује сталност судијске функције, и, не предвиђа престанак функције раније изабраним судијама. Основ за реизбор судија не може бити договор политичких странака о реизбору и обећање грађанима да ће се само на тај начин ситуација у правосуђу поправити, већ у правној држави, за то мора постојати правни основ.

Посао судије и посланика у парламенту су неупоредиви. Судија мора да буде стручан, да има потребно знање и вештину и ја не знам где ће се пронаћи 2000 судија које лако и брзо могу да замене постојеће и да крену да раде тај посао на квалитетан начин у интересу правде и грађа, јер је правосуђе јавни сервис грађана. Судија пре свега мора да има огромно радно искуство (судија се годинама школује и ствара), а у свом раду мора бити одговоран, независан и моралан.

Хвала на пажњи.

Бранислава Горавица, судија Вишег трговинског суда

Поштоване колегице и колеге, нисам се јавила ради попуњавања времена док не стигну колеге које пишу закључке, него ме је претходни говор, просто, подстакао на то.

Оно „не пристајем“, оно „јесмо ли храбри или нисмо“. Ја се надам да јесмо и то је суштина свега. Важно је да имамо све те одредбе о којима смо причали, али сваку одредбу примењује човек. Дакле, сва правила о начину избора, све те критеријуме треба да примени неко ко пре свега треба да буде свој, храбар, достојан. Ми смо сведоци да се годинама ради на томе да судије не треба да буду такве особе. Дакле, све што нам се дешава већ дуго година уназад, укључујући ово сада стање које је толико понижавајуће да ја немам речи, срчунато је на то да се сваки појединац колико год на почетку био достојан и храбар, доведе у позицију да се уплаши за свој статус, за свој положај или да му се толико све смучи да уопште престане да у било чему више учествује и

да на било шта реагује. И ово што је колегица из Ужица рекла данас, иако нас је било пуно ипак нас није било довољно, говори о томе да су многи људи дигли руке. И то што се ја тек сада јављам за реч, а многи ме овде знају да сам ја од оних који увек нешто говоре, такође је последица тога. Имам утисак да се сви питамо има ли сврхе више било шта рећи. Мислим да има сврхе. Одавде, између осталог, треба да укажемо на то да управо они који критикују наш начин рада, то како ми обављамо судску власт, свој посао, уопште нису добро урадили. То се пре свега односи на ресорног министра који је био дужан да води рачуна о правосуђу, да буде први који ће водити рачуна о томе какве ће бити уставне одредбе, какве ће бити одредбе Уставног закона. Ја се заиста искрено надам да постоји добра воља и добра намера да се законима о правосуђу све то исправи. Морам да кажем да не верујем, немам поверења, према томе на нама је да покушамо да се са тим изборимо. Ја вас позивам још једном: хајде да не одустанемо! Ипак, и наша деца треба да живе у овој држави. Хвала вам!

Здравка Писарић, судија Општинског суда у Новом Саду, председник одељења Друштва судија Србије у Новом Саду

Поштоване колеге!
Дуго се у нашој земљи говорило се о потреби доношења новог Устава, те о потреби корените реформе у свим областима друштвеног живота, па тако и судства, као облика државне власти. Више од једне деценије јавно се жигосе правосуђе, као камен темељац у пружању правне заштите грађанину у једној правној држави.

Наглашава се корумпираност судија, њихова неефикасност, затрпаност предметима, повезаност за политичким фигурама, подложност утицају... То су само неке од многих истинито – неистинитих изјава, које се непажљиво постављају не као пресумпције, нити као основане сумње, већ као сигурни квалификативи нашег система судства.

Заиста тужно што су судије изложене тако дуго шамарању!

Заиста жалосно, јер међу нама највећи број ипак поступа савесно и поштено! И нама је доста оптужби!

А да ли се са дуго очекиваним Уставом указала прилика за решење овог незавидног статуса и

прилепљених атрибута или судијама следи до сад невиђено линчовање? Па, да видимо...

У Устав се начелно, на начин како то обично у Уставу бива, уводи једна нова институција у погледу избора судија. Наиме, судије на предлог Високог савета судства бира Народна скупштина на три године, а након тог трогодишњег пробног рада, судије на стално бира Високи савет судства, одакле следи да оне судије које у том периоду не испуне неке нејасне услове, отпадају. Тиме је, с једне стране, пољуљан институт сталности судијске функције, који је истовремено једно од уставних начела, а с друге стране, ово је можда једна ефикасна мера која ће у будућности допринети томе да дозволи "поправни испит" за Високи савет судства приликом предлагања и избора судија. Можда.

Али, чак да и та одредба не буде спорна у том смислу, оно што је спорно у садашњем тренутку јесте да ли се она односи само на будућност и изборе судија који ће тек уследити или, пак, може послужити као основ за нешто сасвим друго!? Помиње се и озбиљно расправља о могућности општег реизбора судија, тј. да свим судијама престане функција и да онда уследи поновни избор за све!

Али куда сад са тим? Који су мотиви томе? Само политички инспирисана жеља да се за новоконституисану државу изаберу нове судије, или да се под реизбором прикрије тако често спомињана лустрација, или је посреди нешто сасвим друго? Мотиве у самом тексту прописа није лако увек из простог читања утврдити, али за тако крупан корак у Уставу треба да постоји и те како јасно утврђен основ. Да ли га има? **СТИЖЕ ЛИ С НОВИМ УСТАВОМ И РЕИЗБОР СУДИЈА?**

• Да ли у Уставу постоји одредба која јасно и недвосмислено говори о реизбору? Не.

• Да ли је Уставни закон прецизнији у формулацији будућих решења везаних за организовање и надлежност судова, а поготово за избор судија? Не.

Све је остало тако магловито.

• Да ли нам следи општи реизбор или не? Није јасно.

• Да ли свим судијама престаје функција и ако је тако, када?

• Ко ће од нове године судити и у којим судовима?

У уставном закону предвиђа се да ће на другој седници Народне скупштине бити усвојени закони којим ће уредити сва та питања, али док се све то не регулише, какво то стање у правосуђу имамо?

Према проценама Председника ВСС, будући Високи савет, који би најраније могао да буде конституисан у складу са уставним законом тек у јулу 2007. године, имао би рок од годину дана да размотри кандидатуре и да се изврши избор новог правосуђа.

Заиста претенциозно или можда недовољно пажљиво и збркано постављено у уставном закону:

Одредба 7 тог прописа задаје муке и немире судијама: да ли ће бити поново изабрани на ту функцију!?

Са толико немара формулисана, та одредба допушта заиста различита тумачења!

Али, какво год да буде крајње исходиште, ми, драге колеге, не треба да паничимо. Треба да будемо чисте савести, храбри и одлучни да захтевамо да се приликом кадровских промена које нам евентуално следе, ма какве оне биле, поштују критеријуми који одређују једног врсног и стручног судију. Ти критеријуми треба да су објективно формулисани, засновани на професионалним основама, да би избор, колико је год то могуће, био лишен утицаја политичке и извршне власти.

А ко треба да оцењује присутност тих критерија код сваког од нас? У Високи савет судства, треба да буду уврштене судије из реда најквалитетнијих, као гарант независности поступања тог тела, а приликом саме оцене квалитета кандидата за судију треба да се узимају у обзир, пре свега, достојанство, политичка неутралност, морална достојност, успешност, године искуства, ефикасност и професионалност.

Да ли ми поседујемо све те особине и својства? Поседујемо.

Ко год буде вршио процедуру оцењивања наших квалитета, ако поседујемо захтевано, не треба да се плаши. Доста је било жигосања свих нас због неколицине међу нама који су евидентно укаљали углед правосуђа.

Да закључим:

Основна гаранција независности судства у Уставу код нас јесте сталност судијске функције. Општи реизбор представља проблем који, такође, уништава гаранцију те независности. Зато реизбор није право решење, а за њега нема ни упоришта у новом Уставу.

А опет, због дугогодишње сумње и критика опште, политичке и стручне јавности, није ли ово тренутак да се утврде критерији и процедура како да се судије, које поштено и савесно обављају судијску функцију, ослободе једном за свагда прозивки и опаски да је правосуђе лоше, корумпирано, непоштено...

Дакле, које би онда било најбоље решење, решење које би представљало компромис између политичке и опште друштвене потребе за квалитетним правосуђем и сигурности и сталности судијске функције као гаранције независности судије? Требало би изградити добар систем разрешења оних судија које не испуњавају услове, као што су достојност, стручност, савесност, како би судије које немају те квалитете, отишле из судства, и како би се поверење у судство, као државну власт, постепено повратило, и то без општег реизбора судија, при чему је неопходно да саме судије непосредно учествују у избору судија, које ће бити предложене за избор изборних чланова Високог савета судства из редова судија.

**Милош Милошевић,
судија Окружног суда у Београду и
члан Управног одбора и
Председништва Друштва судија Србије**

Пошто ово приводимо полако крају, настојаћу да будем кратак. Ово питање које је колега Чавлина сад поставио, било је предмет разматрања и на радној групи, док смо формулисали ове закључке и причали нешто на ту тему. Радна група је донела одлуку да то не уђе у закључке.

Међутим, лично сматрам да постоји још тога спорног. Ту не говорим само о питању општег избора, а покушаћу свој став у најкраћим цртама да изложим да би било јасно.

У начелу се слажем са ставом професорке Весне Ракић – Водинелић. Када погледамо Устав, шта ми знамо о Врховном касационом суду? Не знамо ништа, знамо само да ће постојати такав суд и ништа више о њему не знамо, па ни каква ће му бити надлежност. Да ли ће његова надлежност бити истоветна као надлежност Врховног суда која је предвиђена садашњим одредбама Закона о уређењу судова које су требале да ступе до 1.1.2007. године? Ми то не знамо. Уставни закон је одложио примену одредби о надлежности тог Закона тако што је практично замрзнуо садашње стање све до оног тренутка када на другом заседању Скупштине буду донети потпуно нови закони који ће уређивати надлежност и организацију судова. Шта то практично значи? То значи да Врховни касациони суд хипотетички може да задржи потпуно исту надлежност коју има и сада Врховни суд; може да има онакву надлежност каква је предвиђена Законом о уређењу судова, а може да има и неку трећу надлежност. Пошто се зна шта је највиши суд у земљи и зна се шта су традиционално његове надлежности, склон сам да се потпуно сложим са ставом професорке Весне Ракић – Водинелић која је рекла да промена

назива тог суда не може да се третира као да стварамо нови суд. И на „фићу“ можемо да залепимо знак „мерцедес“, али то га неће учинити новим аутом. Мало карикирам и то није иста ситуација, али промена назива свакако не значи нови суд, јер суд одређује његова надлежност, а не његово име.

И шта се то сада, након ступања Устава, дешава? Ви имате највиши суд у земљи којем је само промењен назив, који ће задржати сву или претежан део својих надлежности и који има преко 70 судија. У таквој ситуацији, тим судијама не престаје судијска функција (то није спорно), међутим, не треба се задржати само на том питању.

Ако правилно тумачимо члан 150. Устава, те судије треба аутоматски да имају статус судија Врховног касационог суда (јер то није нови суд), с тим да, уколико се у том суду смањи потреба за одређеним бројем судија због преношења надлежности, могу бити на основу члана 150. Устава УПУЋЕНИ (не распоређени, јер распоређивање долази у обзир само у случају укидања суда, али не и у случају укидања или преношења дела његових надлежности) да као судије Врховног касационог суда, обављају судијску функцију рецимо у Апелационом суду или неком другом суду тог ранга који преузме надлежност (нпр. Управном суду).

Е, сада долазимо на оно што је по мени критично у члану 7. Уставног закона. Та одредба нам подвлачи обавезу да се обави ПРВИ ИЗБОР за Врховни касациони суд – што подразумева да судије Врховног суда треба да конкуришу за Врховни касациони суд и мислим да то није у складу са Уставом, јер није сврха Уставног закона да нешто тако прописује ако већ Устав није тако прописао.

То је био основ мог предлога за закључак и то, такође, може бити предмет дискусије. Нећу вас више око тога гњавити, ово је укратко било образложење мог става с којим се можете сложити или не сложити, јер су, наравно, могућа различита тумачења. Толико. Хвала!

На ванредној Скупштини Друштва судија Србије, одржаној 23. децембра 2006. године у Београду посвећеној теми „Судство после Устава“, усвојени су следећи

ЗАКЉУЧЦИ:

1. Не постоји уставно-правни основ за поновни избор свих судија (реизбор садашњих судија).

Нови Устав, као и до сада важећи, прописује начело сталности судијске функције (чл.146 ст. 1 Устава) а његовим доношењем није прекинут уставно-правни континуитет са претходним (нови Устав је усвојен на начин и по процедури предвиђеној у ранијем Уставу).

Евентуално укидање постојећих судова или знатног дела њихове надлежности, као и промена назива „Врховни суд Србије“ у „Врховни касациони суд“ не представљају основ за престанак судијске функције (чл.150 ст. 2 Устава).

2. Поновни избор свих судија (реизбор садашњих судија) који најављују политичари, без постојања правног основа за то, у директној је супротности са уставним одређењем да је Република Србија држава заснована на владавини права (чл.1 ст. 1 Устава) и начелом забране повратног дејства (ретроактивног важења) закона (чл. 197 Устава).

Спровођење у дело најаве избора (реизбора) свих судија представљало би грубо кршење Устава. Тиме би Република Србија, уместо државе зановане на владавини права, постала држава заснована на владавини политичке самовоље.

3. Проблеми у судству, па и они који се односе на стручност судија, њихову савесност и поштење заиста постоје, али проистичу првенствено из слабости судског система те њихово решавање захтева свеобухватне промене (реформу) система.

Промене у судијском кадру, без промена постојећег судског система (посебно избора судија, вредновања квалитета и квантитета њиховог рада као основа одговорности за нестручно обављање судијске функције и успостављања дисциплинске одговорности за несавесност у раду и недостојно понашање) не решавају, већ само одлажу и продубљују његове слабости.

4. Устав не пружа довољне и чврсте гаранције независности судства.

Поред добрих (Високи савет судства као уставна категорија, сталност судијске функције, избор судија од стране Високог савета судства на трајни мандат и његова надлежност за разрешење судија, право на жалбу Уставном суду) нека уставна решења (избор чланова Високог савета судства од стране Народне скупштине) нису у складу са међународним стандардима чије поштовање је услов за европске интеграције. Неке од гаранција нису нашле место у Уставу (гаранције материјалне независности судске власти и судија, дисциплинска одговорност судија) а неке су препуштене законском регулисању (услови за престанак функције и разлози за разрешење судија и председника судова, поступак избора чланова Високог савета судства из реда судија и престанка њихове функције, начин премештања судија у случају укидања суда).

5. Усклађивање правосудних закона са Уставом представља прилику да се неки од ових недостатака у Уставу отклоне и ублаже, уз примену међународних стандарда.

У њојлегу Високој савету судства неопходно је да се

- чланови Високог савета судства из реда судија бирају по предлогу самих судија,

- обезбеди заступљеност судија из судова свих врста и степена,

- пропишу разлози и поступак за разрешење изабраних чланова, као гаранција њихове независности,

- обезбеде реални услови за његов рад (помоћна тела, стручне службе, просторно-финансијски и технички услови за рад) и за посвећеност његових чланова раду у Високом савету судства.

У њојлегу избора судија неопходно је:

- прописати јасне, прецизне и објективне критеријуме и мерила,

- прописати транспарентан поступак који ће обезбедити заштиту права кандидата,

- одредити карактер обавезности предлога Високог савета судства Скупштини код првог избора за судију и код избора председника судова.

У погледу премештаја судија у случају укидања суда или знатног дела његове надлежности:

- прописати да судије могу бити премештене само у суд који је преузео надлежност или у други суд исте врсте и степена,

- дефинисати значење израза „знатног дела надлежности“ код укидања надлежности суда као основа за премештај судија,

- прописати поступак и критеријуме по којима ће неке судије бити премештене а неке задржане у случају укидања знатног дела надлежности суда.

У погледу разрешења судија прописати:

- да основ за разрешење може бити само недовољна стручност, несавесност и недостојност у обављању функције,

- која су лица овлашћена да иницирају а која да покрену поступак за разрешење, како би се заштитила независност судија од утицаја других грана власти.

6. Пре усвајања закона неопходно је о овим питањима (за које је Уставним законом одређен рок за њихово усаглашавање са Уставом) као и о другим питањима везаним за судство (гаранције материјалне независности, дисциплинска одговорност, обука судија) прибавити мишљење Врховног суда Србије (што представља законску обавезу) и омогућити и осталим судовима да о њима дају своје мишљење.

7. Обавезује се Управни одбор Друштва судија Србије да прати даље активности на спровођењу Устава, да јавно реагује и употреби сва расположива правна средства у случају кршења одредби Устава којима се штити сталност судијске функције и независност судске власти.

8. О закључцима са ове Скупштине обавестити јавност, све судије, носиоце законодавне и извршне власти, међународна удружења судија, Савет Европе, ОЕБС, Европску комисију и друге међународне и домаће организације са којима Друштво судија Србије сарађује.

ПОЗИВ НА САРАДЊУ

Поштоване колеге,

позивамо вас да се укључите у наш рад на информисању чланова Друштва преко листа „Информатор“, тако што ћете нас обавештавати или писати о догађајима везаним за рад Друштва, његових одељења, комисија, секција, или уопште за функционисање и положај правосуђа. Будите наши сарадници на начин који вам највише одговара, како бисмо заједно утицали на бољи проток информација унутар наше организације, али и према нашем окружењу.

Уколико желите да вам се неко из наше стручне јавности обрати преко листа, ако имате неко питање на које вам можемо наши одговор или једноставно желите да имате неформалну и једноставну комуникацију са нама, а преко нас са било којим структурним делом Друштва судија, пишите нам на адресу:

Друштво судија Србије
Алексе Ненадовића 24/1
11000 Београд

преко електронске адресе jaserbia@verat.net
или факса (011) 344 35 05.

Наши телефони су: (011) 308 91 37 и 344 31 32.

С поштовањем,
РЕДАКЦИЈА

Штампање овог броја финансијски је помогла
Организација за европску безбедност и сарадњу (ОЕБС)

Organization for Security and
Co-operation in Europe
Mission to Serbia

ИЗДАВАЧ
ДРУШТВО СУДИЈА СРБИЈЕ, Београд

УРЕДНИК
Милица Поповић-Ђуричковић

РЕДАКЦИЈА
Зорана Делибашић
Предраг Васић
Миливоје Иконић
Лидија Каралејић

Графичко обликовање и прелом
Денис Викић

Штампа
Модиграф

Тираж
1.500 примерака